

Bakalářský studijní program: **Ekonomika a management**

Studijní obor: **Ekonomika veřejné správy a sociálních služeb**

Struktura úspor českých domácností a jejich srovnání s vybranými zeměmi světa

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: **Jan SVOBODA**

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Věra PLHOŇOVÁ, Ph.D.

Znojmo, 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vykonal sám, na základě pokynů svého vedoucího práce a že jsem uvedl všechny použité zdroje. Svým podpisem potvrzuji autorství k práci.

Ve Znojmě dne

Jan Svoboda

Poděkování

Děkuji své vedoucí Ing. Věře Plhoňové, Ph.D. za konzultace a cenné rady, kterými mě provázela po dobu psaní bakalářské práce.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor	Jan SVOBODA
Bakalářský studijní program	Ekonomika a management
Obor	Ekonomika veřejné správy a sociálních služeb
Název	Struktura úspor českých domácností a jejich srovnání s vybranými zeměmi světa
Název (v angličtině)	The structure of Czech households' savings and their comparison with selected countries of the world

Zásady pro vypracování:

Cíl práce: Cílem práce je získat ucelený pohled na strukturu úspor českých domácností. Pojmenovat důvody odlišností v porovnání s vybranými zeměmi světa a poukázat na vývoj úspor českých domácností v čase od roku 1989 do současnosti. Hledat takové možnosti přerozdělení, která směřují k efektivitě a funkčnosti řízení soukromých úspor ve společnosti.

Postup práce:

1. Zpracovat literární rešerši na dané téma.
2. Získat a zpracovat veřejně dostupné informace z portálů státní správy a soukromých institucí, které ukládají data o úsporách či spravují úspory domácností.
3. Komparovat vzájemně rozdíly mezi zeměmi, zjistit důvody rozdílů.
4. Vlastní názor na problematiku, na vývoj do budoucna a na možnosti zefektivnění rozložení úspor domácností.

Metody: Deskripce odborné literatury, pozorování, analýza, syntéza a komparace zjištěných dat.

Rozsah práce: 40 - 55

Seznam odborné literatury:

1. LEBIEDZIK, Marian. *Světová ekonomika*. 1. vyd. Brno: Computer Press, c2007, viii, 280 s. ISBN 978-80-251-1510-7.
2. MUSIL, Petr a kol. *Ekonomie*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 412 s. ISBN 978-80-7380-126-7.
3. MAJEROVÁ, Ingrid; NEZVAL, Pavel. *Mezinárodní ekonomie v teorii a praxi*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2011, vii, 357 s. Vysokoškolské učebnice (Computer Press). ISBN 978-80-251-3421-4.
4. SMRČKA, Luboš; NEZVAL, Pavel. *Osobní a rodinné finance: (svět rodinných financí - jak spořit a rozmnožovat majetek)*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2007, 257 s. Vysokoškolské učebnice (Computer Press). ISBN 978-80-86946-41-2.
5. SMRČKA, Luboš. *Rodinné finance: (ekonomická krize a krach optimismu)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 538 s. ISBN 978-80-7400-199-4.

Datum zadání bakalářské práce: duben 2014

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2015

Jan SVOBODA
student

Ing. Věra PLHOŇOVÁ, Ph.D.
vedoucí bakalářské práce

doc. Ing. Dušan DOBROVODSKÝ, CSc.
garant studijního oboru

doc. Ing. Hana BŘEZINOVÁ, CSc.
rektorka SVŠE Znojmo

Abstrakt

Cílem práce je získat ucelený pohled na strukturu úspor českých domácností. Pojmenovat důvody odlišností v porovnání s vybranými zeměmi světa a detailně poukázat na vývoj úspor českých domácností v čase od roku 1989 do současnosti. Teoretická část práce pojednává zejména o typech úspor a o vybraných determinantech určujících jejich velikost. Praktická část práce obsahuje údaje o velikosti a struktuře úspor domácností v ČR, Finsku, Maďarsku, Norsku, Rakousku a na Slovensku.

Klíčová slova: Struktura úspor domácností, bankovní účet, stavební spoření, životní pojištění, penzijní fond, podílový fond, cenný papír

Abstract

The aim of bachelor thesis is to obtain a comprehensive view of the structure of Czech households' savings. Name the reasons for differences in comparison with selected countries of the world and point in detail to the development of Czech households savings from 1989 to the present. The theoretical part of the thesis is focused on the types of savings and chosen quantity determining their size. The practical part includes information about the size and structure of household s' savings in the Czech Republic, Finland, Hungary, Norway, Austria and the Slovak Republic.

Key words: The structure of households' savings, bank account, building savings, life insurance, pension fund, mutual fund, security

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Cíl práce a metodika	10
3	Teoretická část	11
3.1	Pojem bohatství.....	11
3.2	Změny v možnostech ukládání úspor po roce 1989.....	11
3.3	Činitelé ovlivňující preference způsobů alokace úspor	12
3.4	Úspory v makroekonomickém pohledu	13
3.5	Efektivní rozložení rodinných financí.....	14
3.5.1	Krátkodobé úspory.....	14
3.5.2	Střednědobé úspory.....	14
3.5.3	Dlouhodobé rezervy.....	14
3.6	Spoření nebo investování	15
3.6.1	Spoření.....	15
3.6.2	Investování.....	16
3.7	Způsob držení úspor domácnostmi – produkty	18
3.7.1	Hotovost.....	18
3.7.2	Běžné účty.....	19
3.7.3	Spořicí účty a termínované vklady	19
3.7.4	Stavební spoření.....	20
3.7.5	Rezervy životního pojištění	21
3.7.6	Spoření na penzi.....	22
3.7.7	Podílové fondy	25
3.7.8	Cenné papíry	27
3.8	Determinanty mající vliv na velikost úspor obyvatelstva.....	27
3.8.1	Hrubý disponibilní důchod domácností.....	28
3.8.2	Nezaměstnanost	28

3.8.3	Inflace	28
3.9	Shrnutí teoretické části	29
4	Praktická část	30
4.1	Vybrané determinanty velikosti úspor obyvatelstva	30
4.2	Index úspor domácností	34
4.3	Struktura úspor domácností v ČR v detailech.....	35
4.3.1	Vklady v bankách	35
4.3.2	Vklady ve stavebních spořitelnách	38
4.3.3	Rezervy v životním pojištění	38
4.3.4	Doplňkové penzijní spoření, transformované fondy a důchodové spoření ...	40
4.3.5	Prostředky domácností ve fondech kolektivního investování	42
4.3.6	Úspory domácností v cenných papírech nakupovaných přes obchodníky s cennými papíry	48
4.3.7	Celkové úspory domácností v ČR	48
4.4	Struktura úspor domácností ve vybraných zemích	50
4.4.1	Finsko.....	51
4.4.2	Maďarsko	52
4.4.3	Norsko.....	54
4.4.4	Rakousko	56
4.4.5	Slovensko.....	58
4.4.6	Komparace struktury úspor ve vybraných zemích	60
4.5	Diskuse a doporučení	62
5	Závěr	65
6	Seznam použité literatury	66
7	Seznamy.....	72

1 Úvod

Úspory domácností jsou tématem, které se skloňuje v širokých souvislostech. Samotní obyvatelé jsou závislí na výši svých disponibilních úspor, ze kterých mohou uspokojovat svoje plánované i neplánované potřeby. Pokud domácnosti úsporami nedisponují, právě v případě neplánovaných výdajů se mohou dostat do špatně řešitelné situace. Úspory obyvatel zajímají vládu, protože úspory se dle makroekonomických tezí přeměňují v investice, které jsou důležité pro růst hospodářství a tedy růst bohatství země. Úspory domácností jsou také předmětem analýzy soukromých ekonomických subjektů, např. bank, které identifikují situaci na trhu a zaujímají k ní stanoviska, vydávají doporučení a predikují situaci do budoucna.

Česká republika v roce 1989 nastoupila cestu z centrálně plánovaného hospodářství k tržnímu hospodářství. Za 25 let jsme získali spoustu zkušeností a možností v tom, jak rozumně a kvalitně řídit svoje finance. Otázkou je, zda se domácnosti umí dobře postarat o svoje úspory, protože čtyřicetiletá absence tržního hospodářství má v myšlení a chování přesah i do současnosti. Právě proto vznikla tato práce, která poukazuje nejen na tvrdá data ohledně rozložení úspor obyvatelstva, ale srovnává je s dalšími zeměmi světa a v neposlední řadě hledá cesty, které mohou přinést obyvatelům této země užitek v podobě doporučení, jak se kvalitně o svoje úspory postarat.

Práce komparuje strukturu úspor domácností v České republice se strukturou domácností v Maďarsku a na Slovensku (země, které spojuje podobný historický osud postkomunistických zemí) a také s Rakouskem, Finskem a Norskem. Rakousko je náš jižní soused a proto je poučné srovnávat výsledky s podobně velkou zemí, která však nebyla dotčena čtyřiceti lety vlivu bývalého Sovětského svazu. Finsko a Norsko patří mezi severské země, o nichž se často hovoří v souvislosti s vysokou životní úrovní obyvatel. Životní úroveň v jednotlivých zemích je odlišná. Práce odhaluje, jak se tyto odlišnosti promítají v tendencích vytvářet a umisťovat úspory domácností.

2 Cíl práce a metodika

Cílem práce je získat ucelený pohled na strukturu úspor českých domácností. Dílčím cílem je pojmenovat důvody odlišností v porovnání s vybranými zeměmi světa a detailně poukázat na vývoj úspor českých domácností v čase od roku 1989 do současnosti.

V rámci teoretické části práce dojde k analýze dostupných pramenů vázících se k dané problematice. Zejména zde bude pojednáno o typech úspor, o jejich podobách a také o některých determinantech určujících jejich velikost. V praktické části práce pak budou analyzována a komparována data, která byla poskytnuta národními institucemi, a jež zveřejňuje Eurostat a OECD.

V závěru práce bude následovat zamyšlení nad stávajícím stavem a hledání takových možností přerozdělení, která směřují k efektivitě a funkčnosti řízení soukromých úspor ve společnosti.

3 Teoretická část

Teoretická část bakalářské práce se zabývá vymezením předmětu a kontextu zkoumání a objasněním daného tématu na základě dostupných odborných zdrojů.

3.1 Pojem bohatství

Pokud bude člověku položena otázka, co je možné představit si pod pojmem bohatství, pravděpodobně zazní odpověď, že bohatství může nebo nemusí být měřitelné majetkem – od nemovitostí, aut až po zůstatek účtu v bance, od zdraví vlastních dětí až po schopnost přenést se nad problémy. V širším pojetí je třeba uvažovat i o tom, jak bohatství vzniká. *Bohatství vzniká pouze z práce a jeho objem je natolik nekonečný, nakolik nekonečná je lidská schopnost vytvářet práci* (Smrčka, 2010, s. 2). Definici je možné rozvést - *Bohatstvím je takový stav rodinných financí, který nám umožní dokončit vlastní život způsobem neznamajícím žádné vážnější a výraznější omezení životní úrovně a navíc bude obsahovat rezervy, které nám zabezpečí kvalitní a dlouhodobou lékařskou a případně i další potřebnou péči* (Smrčka, 2010, s. 102).

Obecně lze tedy říci, že bohatstvím je cokoli, co nás naplňuje a zbavuje nejistoty z budoucnosti.

Při abstrahování právě od emocionálních forem bohatství (pocit štěstí, zdravá rodina, životní zkušenosti) lze dojít k závěru, že bohatství je vždy měřitelné penězi. Ostatně již nějakou dobu se často používá v různých souvislostech rčení, že o peníze jde vždy až na prvním místě. Na druhou stranu – pokud jsou peníze ve smyslu úspor vnímány jako prostředek ke splnění budoucích cílů, dává tato logika smysl a nelze o ní hovořit v negativním kontextu.

3.2 Změny v možnostech ukládání úspor po roce 1989

Rozpadem tábora zemí socialismu se vytvořily i nové podmínky pro jejich opětovné zapojení do světové ekonomiky (Lebiedzik, 2007, s. 217). V České republice došlo k otevření trhů a občan začal využívat nové možnosti, jak hospodařit se svými úsporami. Spořitelní vkladní knížky a výherní vkladní knížky začaly doplňovat termínované vklady, stavební spoření, penzijní připojištění a možnost nakupovat cenné papíry. Trh se otevřel světu a nejen domácnosti, ale především podniky začaly využívat výhod globalizace. Začal být zcela běžný přeshraniční platební styk. *Ještě na konci 80. let nebylo v ČR možné, aby firmy (ty byly vlastněny státem) bez povolení Státní banky československé převáděly své*

finanční prostředky do zahraničí. Nyní si již mnozí z nás taková restriktivní opatření neumí ani představit. (Pichanič, 2004, s. 43) Objevily se „poporodní bolesti“, které mladou demokracii po finanční stránce provázely. Pro příklad uveďme: kuponová privatizace, která proběhla bez dostatečné opory v legislativě, krachy některých bank způsobené např. špatnou úvěrovou politikou a konečně krachy kampeliček neboli družstevních záložen, které slibovaly vysoké zhodnocení a nakonec nemohly dostát svým závazkům. Nutno podotknout, že ztráty úspor měli na svědomí i samotní střadatelé, kteří nedokázali vzhledem k malé finanční gramotnosti identifikovat rizika.

3.3 Činitelé ovlivňující preference způsobů alokace úspor

Dle vlastních zkušeností je možné soudit, že existuje několik faktorů, které ovlivňují rozhodnutí o alokaci úspor domácností:

- *Vzdělání* – čím vyšší je vzdělání členů domácnosti, tím složitější a sofistikovanější možnosti alokace úspor domácnost používá.
- *Znalost (finanční gramotnost)* – obecně lze říci, že domácnosti nakupují/používají především to, čemu rozumí.
- *Časový horizont* – čím déle může domácnost nechat peníze pracovat, tím vyšší může mít očekávání výnosu. (Zámečník, 2009)
- *Vztah k riziku* – *Je dokázáno, že když člověk ztratí 1000 korun, tak pokles jeho subjektivně pocítovaného užitku je větší než nárůst užitku, když nějakou jinou tisícovku najde záhy ležet na ulici. I když v konečném důsledku bude mít pořád stejně peněz.* (Libich, 2014, s. 19) Znamená to tedy, že přirozeně je domácnosti bližší ukládat úspory tam, kde jim hrozí menší rizika. Na rozhodování jedinců působí nespočet různých (často neekonomických) faktorů. *Výzkumy upozorňují na souvislost mezi nízkou tolerancí vůči riziku a citovým traumatem prožitým v minulosti* (The Economist, 2014, s. 33).
- *Zdroje úspor* – podnikatel, který je zvyklý v rámci svého podnikání riskovat a být zodpovědný za svoje rozhodnutí, dokáže podstupovat zpravidla větší riziko se svými úsporami (a očekávat tedy vyšší výnos) než člověk poctivě šetřící po malých částkách dvacet let. Konzervativní bývají ve správě svých úspor také lidé, kteří získali finanční majetek dědictvím. Objevuje se u nich pocit zodpovědnosti vůči „nezaslouženě“ nabytému majetku, dokonce mohou trpět pocitem viny a je pro ně obtížné používat nástroje, které s sebou přinášejí větší rizika.

- *Objem úspor* – v neposlední řadě je třeba zmínit, že zásadní vliv na rozhodování o alokaci finančních aktiv domácností má jejich dostupnost nebo objem. Čím méně je dostupných úspor, tím likvidnější a jednodušší řešení domácnosti používají a naopak. Ne každá domácnost v České republice disponuje úsporami. ...*dvě třetiny domácností jsou rády, když všechny příjmy pokryjí potřebné výdaje. Přitom by bylo žádoucí, aby hospodařily s přebytky, které by si ukládaly na pozdější použití.* (Smrčka, 2010, s. 86)

3.4 Úspory v makroekonomickém pohledu

Podle Musila makroekonomie vnímá domácnosti jako subjekty, které disponují kapitálem ve formě důchodu, který buď spotřebovávají, nebo vytvářejí úspory. Platí vztah (Musil, 2008, s. 230):

$$Y = C + S$$

Kdy Y je disponibilní důchod (příjem) domácností, C jsou výdaje na spotřebu a S jsou úspory. Úspory domácností v podstatě představují spotřebu odloženou do budoucnosti. Domácnosti se však chovají tak, že preferují spotřebu v současnosti před spotřebou budoucí. Jednají tak v důsledku nejistoty, která se vzdálenější budoucností roste.

Domácnosti také přeměňují část svých úspor na investice, tedy nakupují cenné papíry na kapitálovém trhu. Obecně lze říci, že pro domácnost je zajímavější investovat volné úspory na kapitálovém trhu, protože tím, že drží hotovost, přicházejí o možnost získat úrok (výnos) - tímto vznikají náklady ve formě ušlého zisku, nemluvě o postupném snižování reálné ceny hotovostních peněz v souvislosti s inflací. (Musil, 2008, s. 230)

Obecně lze říci, že inflace je pro běžnou laickou veřejnost fenomén, který zdražuje potraviny, bydlení, pohonné hmoty a vlastně všechno, co lze ocenit tržními cenami. Málokdo si uvědomuje, že inflace jde ruku v ruce se zvyšováním mezd. Inflace je však zcela běžnou a dokonce nutnou součástí tržního hospodářství. Inflace je také říditelná pomocí zásahů České národní banky. Ta usiluje o cenovou stabilitu (byť laik si často může mylně přeložit, že jde o stabilitu cen, což je zcela odlišné tvrzení). *Inflaci se rozumí trvalý nárůst celkové cenové hladiny* (Musil, 2008, s. 330). A právě ochrana reálné hodnoty úspor domácností je tématem, které by mělo skutečně každou domácnost zajímat.

Smyslem úspor domácností je nejen jejich kumulace k budoucímu užití, ale také nalezení přiměřených způsobů výnosu, které dokážou ochránit jejich reálnou hodnotu.

3.5 Efektivní rozložení rodinných financí

Podle Blahákové (2014, s. 35) je třeba chápat úspory domácností jako odloženou spotřebu. V závislosti na časovém horizontu a způsobu využití úspor existují doporučení, jak s nimi nakládat. Lze je rozdělit podle vztahu k jejich potřebě v čase, a to na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé. Často se pro úspory používá výraz finanční rezerva.

3.5.1 Krátkodobé úspory

Krátkodobé úspory by měly být ve výši tří až šesti měsíčních příjmů domácnosti. Tyto krátkodobé rezervy jsou určeny k překonání menších finančních vydání či při krátkodobých výpadech příjmů. Konkrétně se může jednat např. o tyto situace: oprava rozbitých přístrojů v domácnosti, krátkodobá pracovní neschopnost, nečekané neplánované výdaje typu prodloužený víkend v zahraničí, výlet dětí případně ztráta zaměstnání. Tato základní finanční rezerva musí splňovat následující parametry (Syrový, 2014, s. 17):

- *Likvidita* – okamžitá dostupnost (tedy peníze doma „pod polštářem“, běžný účet, spořicí účet bez výpovědní lhůty. Krátkodobou finanční rezervu mohou suplovat některé dluhové nástroje, např. kreditní karta).
- *Bezpečí* – nesmí se jednat o uložení peněz v takových instrumentech, které připouštějí kolísavost.

3.5.2 Střednědobé úspory

Často jsou ve výši desítek až set tisíc korun. Tyto rezervy jsou vhodné na splnění plánů na několik let dopředu. Může se jednat o zajištění finančních prostředků na rekonstrukci koupelny, na koupi nového vozu, na studia pro děti nebo koupi chaty. Střednědobá finanční rezerva může být uložena v těchto instrumentech: spořicí účty, termínované vklady, stavební spoření, konzervativní až vyvážené podílové fondy, dluhopisy. (Janda, 2014, s. 33 - 44)

3.5.3 Dlouhodobé rezervy

Jejich držení je vhodné v takové výši, která je dostačující pro dlouhodobý a nákladný cíl, např. zajištění financování důchodu, plánovaná koupě nemovitosti, zajištění financí na dlouhodobou péči pro rodiče apod. Protože se jedná o rezervy s dostatečně dlouhým horizontem v řádech i desítek let, je možné využívat výhod tzv. pravidelného investování – i s menší částkou pravidelně odkládanou si domácnost může vytvořit dostatečnou finanční rezervu na cíle, které jsou jednorázově zcela nedostupné. Vhodnými instrumenty pro

dlouhodobé zhodnocování prostředků jsou spoření (např. stavební), investování do podílových fondů, nákup cenných papírů (akcie, dluhopisy) přes obchodníka s cennými papíry, nákup nemovitosti k pronájmu, nákup fyzického zlata, rezervotvorné životní pojištění nebo spoření na penzi – dříve penzijní připojištění, ze kterého se stal 1. 1. 2013 transformovaný fond, doplňkové penzijní spoření apod. Výhodou dlouhodobého vytváření finančních rezerv je možná podpora státu, který svými pobídkami (daňovými úlevami, státními příspěvky a podporami) motivuje domácnosti k zodpovědnosti a k samostatnému vytváření úspor na důchodový věk. (Blaháková, 2014, s. 14)

3.6 Spoření nebo investování

Domácnosti se rozhodují, zda dát při akumulování finančních prostředků přednost spoření nebo investování. Spoření je bezpečný způsob vytváření finančních rezerv s minimální nebo nulovou úrovní rizika, ovšem s velmi nízkým předpokládaným výnosem, zatímco investování vždy obsahuje riziko kolísání či ztráty investice, které je vyváženo vyšším předpokládaným ziskem. Tato mechanika funguje vždy – čím vyšší je očekávaný výnos, tím vyšší riziko musí subjekt podstoupit. A obráceně – čím vyšší chce subjekt jistotu, tím nižší musí očekávat zisk. (Skácel, 2013)

3.6.1 Spoření

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, za spoření lze považovat akumulaci finančních prostředků s minimální nebo nulovou úrovní rizika. Mezi základní instrumenty spoření patří: bankovní účty, účty v družstevních záložnách (tzv. kampaňky), spořicí účty, termínované vklady a stavební spoření. Na vklady uložené v rámci těchto instrumentů se vztahuje Zákon č. 21/1991 Sb., o bankách ve znění pozdějších předpisů, který ustanovuje vznik institutu Fond pojištění vkladů:

ČÁST TŘINÁCTÁ

Pojištění pohledávek z vkladů

§ 41a

(1) Tímto zákonem se zřizuje Fond pojištění vkladů (dále jen "Fond"), který je právnickou osobou. Fond se zapisuje do obchodního rejstříku...

(3) Všechny banky a pobočky zahraničních bank ... jsou povinny účastnit se systému pojištění pohledávek z vkladů a přispívat v rozsahu stanoveném tímto zákonem do Fondu...

(4) Zdrojem Fondu jsou příspěvky od bank a další příjmy...

Ze zákona jsou pojišťovány vklady u bank, stavebních spořitelén a rovněž

i družstevních záložen. Pojištěny jsou vklady fyzických i právnických osob, tedy jak občanů, tak i podniků, vklady v korunách i cizí měně, a to včetně úroků. Je nutné poznamenat, že *...prostřednictvím FPV nejsou pojištěny vklady vedené v pobočkách zahraničních bank. Vklady u těchto poboček jsou pojištěny u systému pojištění vkladů v zemi, ve kterém má sídlo mateřská banka.* (Fond pojištění vkladů, 2014) Ke konci července 2014 rezervy ve FPV dosahovaly částky 20 222,00 mil. Kč (Fond pojištění vkladů, 2014a).

Smyslem pojištění vkladů je zajistit ochranu peněžních prostředků vkladatelů, pokud subjekt spravující vklady nedokáže dostát svým závazkům. Jsou pojištěny veškeré pohledávky z vkladů, a to včetně úroků, do výše ekvivalentu 100.000 Eur na 100 % hodnoty vkladu. Nad tento limit vklad není pojištěn. (Fond pojištění vkladů, 2014b) V případě požadavku na zajištění vyšší částky než výše uvedené je možné rozložit finanční majetek do více bank – bude pojištěn každý jednotlivý vklad u každé jednotlivé banky, vždy do limitu, který se vztahuje na jednu osobu (Fond pojištění vkladů, 2014c)

3.6.2 Investování

Jak již bylo uvedeno výše, investování vždy obsahuje riziko kolísání či ztráty investice, které je ovšem vyváženo vyšším předpokládaným ziskem. Investicí je jakýkoliv i nepeněžní vklad, který má v budoucnu přinést užitek/zhodnocení. Investicí je školné (očekávaný vyšší plat po úspěšném vystudování vysoké školy oproti člověku bez titulu), investicí je nákup počítače do firmy (zrychlení výpočtů a konkurenční výhoda oproti firmě, která dělá propočty ručně). Investování v pojetí umístění úspor domácností však znamená především nákup finančního majetku, který v delším časovém horizontu přinese z podstaty držení tohoto majetku určitý výnos (růst ceny podkladových aktiv, vyplacená dividenda apod.). *Investice je, když se vzdáte současné spotřeby za účelem nejisté budoucí spotřeby. Jiná definice zní, že investice je jakákoliv činnost, při které obětujete přesně stanovené množství peněz dnes za očekávaný, ale nejistý tok peněžních prostředků kdykoliv v budoucnosti (nebo k přesnému datu v budoucnosti). Samozřejmě, že předpokládáte, že uvedený budoucí příjem bude vyšší než současná hodnota vašich peněz.* (Patria, 2015a)

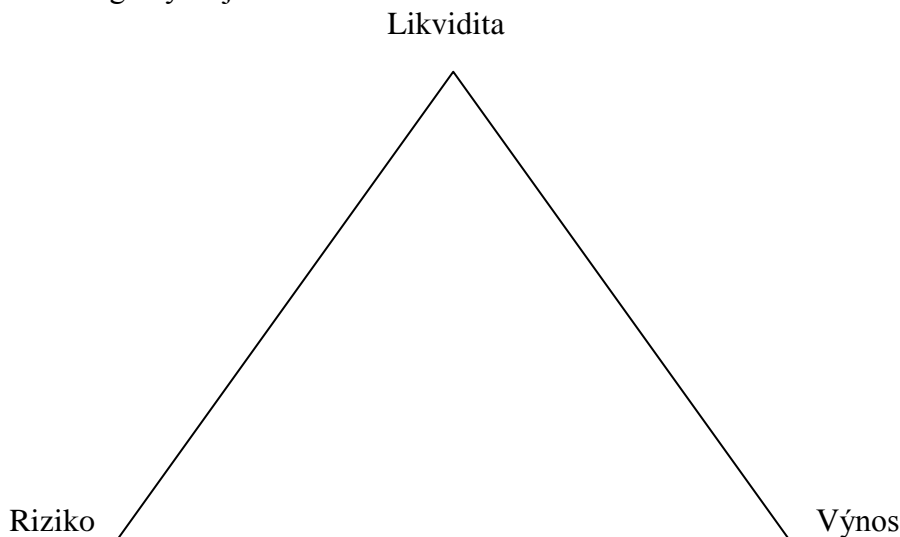
Aby mohlo investování plnit kvalitní službu, je vždy třeba zjišťovat investiční profil investora, např. formou investičního dotazníku, kde se zájemce dozví, jaké investiční instrumenty jsou pro něj vzhledem k jeho vztahu k riziku vhodné.

Obecně lze říci, že mezi běžné základní finanční instrumenty investování patří: podílové fondy (otevřené, uzavřené, fondy kvalifikovaných investorů), nákup cenných papírů na burze, specifickým druhem investování je i investiční životní pojištění

a doplňkové penzijní spoření.

Každý, kdo investuje, sleduje tři základní cíle, a to: likviditu (schopnost přeměnit instrument na peníze), výnos a riziko. Tomuto vztahu se říká Magický trojúhelník (investování), který je znázorněn na následujícím obrázku č. 1. (Patria, 2015b)

Obrázek č. 1: Magický trojúhelník investování

Zdroj: Patria, 2015b

Podle tohoto principu neexistuje výnosná investice, která by byla zároveň likvidní i bezriziková. Pokud investor upřednostňuje některou (některé) z vrcholů trojúhelníku, vždy ví, jaké jiné výhody se na úkor ní (nich) musí vzdát.

Funkčnost magického trojúhelníku dokazuje příklad při použití třech typů vytváření finančních rezerv, a to takto (Svoboda, 2014, s. 5):

- *Bankovní (netermínovaný) vklad* – jedná se o situaci, kdy střadatel dává přednost jistotě (tedy nízké riziko) a likviditě, vzdává se ovšem vysokého výnosu.
- *Stavební spoření* – pro mnohé je synonymem dobrého výnosu a velké jistoty, střadatel se při podmínce požadavku na výnos (státní podpora) ovšem vzdává likvidity.
- *Dynamické otevřené podílové fondy* – střadatel, či spíše investor očekává vysoký výnos, likvidita je pouze v řádech dní, ovšem je třeba se vzdát jistoty – riziko je velké.

V souvislosti s investováním je v našich podmínkách často prezentováno laickou veřejností, že investování je jen pro bohaté. Přitom investovat je možné i v řádech stokorun. To umožňuje tzv. kolektivní investování – domácnosti svěřují svoje volné finanční prostředky profesionálnímu správci, který takovéto vklady v předem neznámé výši

od předem neznámého počtu investorů shromažďuje a poté investuje na peněžních (splatnost zpravidla do jednoho roku) a kapitálových (splatnost zpravidla vyšší než jeden rok) trzích. Výhodou kolektivního investování je tzv. diverzifikace – rozčlenění, rozmělnění rizika, kdy správce fondu nakupuje desítky i stovky různých finančních instrumentů, které dohromady tvoří Fond. V případě poklesu např. jedné z akcií dokážou ostatní akcie, které ve fondu neklesly, eliminovat celkový propad hodnoty fondu. (ČNB, 2015)

Domácnosti mohou pro dosažení svých dlouhodobých cílů využívat také výhod pravidelného investování, kdy např. na měsíční bázi pravidelně investují část svých disponibilních důchodů s cílem vytvořit dostatečně velký finanční obnos, přičemž princip je popsán níže.

Princip pravidelného investování (Svoboda, 2014, s. 15):

- *Pravidelný investor nakupuje investice za stejné peněžní částky v pravidelných intervalech.*
- *V případě poklesu cen aktiv je možné nakoupit investice levněji, a tudíž vydělat následně v době jejich růstu.*
- *Pravidelný investor nepotřebuje disponovat velkými objemy prostředků pro to, aby mohl investovat jednorázově.*
- *Pravidelný investor nepodstupuje riziko, že velký objem prostředků zainvestuje „na vrcholu.“*
- *Pravidelná investice může být alternativou na spoření pro děti, základ pro vlastní bydlení, důchod...*
- *Výhody pravidelného investování při růstu a poklesu trhů jsou tyto:*
- *Když trhy rostou, raduje se investor, že se mu zvyšuje hodnota majetku.*
- *Když trhy klesají, raduje se investor, že nakupuje za levněji a tedy více cenných papírů, než dříve.*

3.7 Způsob držení úspor domácnostmi – produkty

V této části jsou popsány možnosti držení úspor českými domácnostmi v rámci jednotlivých finančních produktů včetně jejich kladů a záporů.

3.7.1 Hotovost

Hotovost je prvotním prvkem úspor domácností. Hotovost chtějí domácnosti držet, aby dokázaly čelit situacím, kdy potřebují peníze okamžitě použít. Podle Musila (2009, s. 311) domácnosti držením hotovosti sledují několik motivů:

- *Transakční* – pro uspokojování potřeb pomocí nákupu zboží a služeb je držení hotovosti jednou z možností, jak tyto potřeby uspokojit.
- *Opatrnostní* – domácnosti drží hotovost, aby byly připraveny jak na očekávané, tak i neočekávané výdaje (ztráta zaměstnání, nemoc, nepředvídatelné výdaje). Domácnost vyhodnocuje držení hotovosti jako nejlikvidnější formu držení aktiv. Je možné namísto hotovosti použít i např. termínovaný vklad, čímž se likvidita oproti fyzickému držení peněz snižuje.
- *Spekulační* – souvisí s očekáváním domácností, zda a nakolik je výhodné držet úspory v hotovosti či v bankách v porovnání s dalšími možnostmi ukládání úspor.

Výhodou držení hotovosti je okamžitá dostupnost a použitelnost. Nevýhodou držení hotovosti je především riziko ztráty reálné hodnoty peněz – nominálně se jejich hodnota nemění, ale vlivem inflace reálná hodnota klesá. Druhé riziko se pojí s vhodným fyzickým uložením hotovostních peněz – vždy může dojít k incidentu (krádež, živelná pohroma), kdy je hotovost ohrožena. Zajištění bezpečí formou držení hotovosti s vyšší úrovní bezpečí (bankovní sejf) si vyžaduje dodatečné náklady. (Musil, 2009, s. 311 – 312)

3.7.2 Běžné účty

Činnost bank je upravena Zákonem č. 21/1992 Sb. (Zákon o bankách).

Běžný účet je produkt, který umožňuje domácnostem držení a evidenci peněz bankou. Banka může tyto vklady úročit, za služby spojené se správou si může účtovat poplatky. V současné době se úroky na běžných účtech českých bank pohybují blízko nuly (zpravidla od 0,00 do 0,1 % p.a.). Důvodem jsou nízké úrokové sazby v ekonomice. Na druhou stranu se stále více objevují v nabídce bank účty, které jsou vedeny zdarma.

Výhodou držení peněz na běžných účtech v bance je vysoká likvidita – hotovostní výběr na přepážce banky nebo pomocí platební karty z bankomatu. Vklady jsou až do výše 100.000 Eur pojištěny.

Nevýhodou pro uložení peněz v bance jsou možné poplatky a fakt, že banky připisují pouze minimální úroky.

3.7.3 Spořicí účty a termínované vklady

Spořicí účty jsou formou uložení vkladu, který domácnost nemusí držet v hotovosti nebo na běžném účtu. Spořicí účty jsou variantou pro ty domácnosti, které nechtějí podstupovat riziko investování a přitom chtějí vyšší úrok, než standardně dostanou

na běžném účtu.

Výhodou spořicího účtu je relativní dostupnost (zpravidla horší, než u běžného účtu) a často vyšší úrok, než na účtu běžném. (Peníze, 2015)

Obecně lze říci, že i přes vyšší úrok než na běžných účtech výnos často nedokáže pokrýt inflaci. Běžnou praxí je, že některé banky podmiňují otevření spořicího účtu dalšími povinnostmi – obratem na běžném účtu, minimálním vkladem apod.

Termínované vklady jsou vklady na pevnou (výše vkladu se během jeho trvání obvykle nemění) a zpravidla větší částku, kterou klient ukládá u banky za účelem vyššího úrokového výnosu s tím, že se po sjednanou dobu dobrovolně vzdává možnosti disponovat s vkladem. (Revenda, 2005, s. 150) Termínované vklady mohou být v řádech dní až let.

Banky nabízejí buď jednorázové, nebo revolvingové čili automaticky obnovované termínované vklady (Kalabis, 2005, s. 28).

Výhoda termínovaného vkladu tkví především ve vyšším úroku, který banka na vklad poskytuje. Nevýhodou je nižší dostupnost peněz, případně sankce za předčasný výběr – z objemu uložených peněz, ztráta úroku apod.

3.7.4 Stavební spoření

Základním právním předpisem pro provozování stavebního spoření, činnost stavební spořitelny a stanovení parametrů produktu je Zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona České národní rady č. 35/1993 Sb. Tento zákon byl již několikrát novelizován. (ASOCIACE ČESKÝCH STAVEBNÍCH SPOŘITELN, 2015)

Obecně platí, že stavební spoření je Čechy velmi oblíbený produkt. K vlastním úložkám střadatele stát přispívá státní podpora, která se odvíjí od ročně uspořené částky. Státní podpora je ve výši 10 % z příspěvku účastníka, maximálně ve výši 2.000 Kč ročně. Aby mohla být státní podpora střadateli vyplacena, musí stavební spoření trvat minimálně šest let.

Stavební spoření je tedy založeno na jedné straně na získávání relativně levných zdrojů, především z vkladů účastníků spoření, ze kterých se vytváří fond stavebního spoření. Na druhé straně jsou z tohoto fondu poskytovány relativně levné úvěry. Ve své podstatě jde o uzavřený systém refinancování. (Revenda, 2005, s. 154)

Je třeba zmínit obecný fakt, že veškerými státními podporami, státními příspěvky a daňovými úlevami (dle typu produktu) stát sleduje právě a pouze motivaci občanů k vlastní zodpovědnosti a k vlastnímu vytváření dlouhodobých rezerv na důchod. Pro stát je

snazší motivovat a pobízet, než v budoucnu vyplácet finanční podpory občanům, kteří se na stáří dostatečně nezabezpečili. Efektivita státních pobídek je přitom často tématem diskusí.

České domácnosti často využívají stavební spoření spíše k zajímavému zhodnocení vkladů, než k financování nákupu nebo rekonstrukce formou úvěru. Již byly vládě předloženy návrhy na zpřísnění podmínek čerpání státní podpory, nicméně diskuse o nastavení parametrů a čerpání výhod od státu byla zatím odložena.

Častým mýtem rozšířeným mezi klienty stavebních spořitelen je tvrzení, že stavební spoření je uzavíráno na dobu určitou, konkrétně na 6 let, a po uplynutí této doby je třeba smlouvu vypovědět a uzavřít smlouvu novou. Tuto zavádějící informaci často používají finanční zprostředkovatelé, kteří chtějí především získat provizi za nově uzavřenou smlouvu. Dokud střadatel svými vklady nepřekročí cílovou částku (částka, ke které střadatel směřuje a chce jí dosáhnout celé buď vlastními vklady, nebo s pomocí stavební spořitelny částečným úvěrem), smlouva je platná a není třeba s ní dělat jakékoliv změny. Pro konzervativního střadatele představuje v současné době stavební spoření nejlepší službu v poměru výkon/cena.

Výhodou stavebního spoření je především jistota, že střadatel nepřijde o peníze (na stavební spořitelny se vztahuje pojištění vkladů) a vysoký výnos, který je tvořen jak zhodnocením vkladů stavební spořitelny, tak státní podporou.

Nevýhodou stavebního spoření jsou poplatky za vedení, zpravidla ve výši 300 – 500 Kč ročně, a vázací doba šest let, při jejímž nedodržení vrací stavební spořitelna státní podporu do státního rozpočtu.

3.7.5 Rezervy životního pojištění

Činnost pojišťoven podléhá Zákonu č. 277/2009 Sb. (Zákon o pojišťovnictví). Pojistná smlouva se řídí Zákonem č. 37/2004 Sb. (Zákon o pojistné smlouvě).

Životní pojištění nepatří mezi standardní formy vytváření úspor domácnostmi, protože se jedná o zajišťovací produkt. Pokud je ovšem pojistná smlouva nastavena tak, že kromě zajištění rizik zdraví a smrti obsahuje i rezervotvornou složku, lze ji považovat za produkt, ve kterém mají domácnosti uloženy úspory.

Rezervotvorná životní pojištění se dělí na (ING POJIŠŤOVNA N. V., 2015):

- *Garantovaná (kapitálová nebo kapitálově důchodová) životní pojištění*, kdy v závislosti na vstupním a výstupním věku klienta a výši jeho úložky do rezervy je přesně podle matematickotechnických zásad určeno, jaká (minimálně) bude

vyplacena částka na konci.

- *Investiční (negarantovaná) životní pojištění*, kde není uvedena částka k vyplacení na konci pojištění, protože se finanční prostředky umisťují na kapitálových trzích a o výnosu rozhoduje nabídka a poptávka, tedy trh. Oproti garantovaným typům životních pojistek je předpokládán vyšší výnos.

Rezervotvorné životní pojištění je využíváno také pro daňové úlevy – pokud je pojistka sjednána alespoň na 5 let, alespoň do 60 let věku, může si pojistník (ten, kdo má pojistný zájem a ten, kdo pojistku platí) snížit základ pro výpočet daně až o 12 000 Kč ročně. Úspora tak při současném 15% zdanění činí až 1.800 Kč ročně. Do rezervotvorného životního pojištění může přispívat i zaměstnavatel, který tím nejen ušetří na daňových odvodech a na zdravotním a sociálním pojištění, ale zároveň má účinný nástroj pro stabilizaci zaměstnanců a významnou výhodu oproti konkurenci. Pouze do konce roku 2014 je možné z rezervotvorných investičních pojistek předčasně vybírat prostředky formou mimořádného výběru bez dopadu na daňové zvýhodnění. (Finance, 2015)

Od začátku roku 2015 vstupuje v platnost novela zákona o daních z příjmů, která zpřísňuje podmínky daňového zvýhodnění soukromého životního pojištění. Hlavní změnou je, že pokud má být pojistné za toto pojištění (včetně případných příspěvků zaměstnavatele) i nadále daňově zvýhodněné, nebude možné provádět tzv. mimořádné výběry z pojistné smlouvy. Prostředky budou dostupné pojistníkovi, který je zároveň pojištěným, až po uplynutí trvání pojištění. (ING ŽIVOTNÍ POJIŠŤOVNA N.V., 2015)

Podle webu finance.idnes.cz je výhodou vytváření dlouhodobých rezerv formou životního pojištění předpis platby, který znamená povinnost ze strany klienta udržovat životní pojištění aktivní. V případě neplacení pojistného smlouva po šesti měsících zaniká (není-li s pojišťovnou dohodnuto jinak). Další výhodou je daňová odčitelnost, která motivuje k vytváření soukromých úspor na stáří.

Nevýhodou může být právě dlouhodobost produktu, případně netransparentní poplatky, které snižují celkový výnos. V současné době je však vyvíjen tlak na pojišťovny ze strany regulátora na větší transparentnost při poskytování relevantních informací o nákladovosti pojištění. (IDNES, 2006)

3.7.6 Spoření na penzi

Penzijní připojištění je upraveno Zákonem č. 42/1994 Sb. (Zákon o penzijním připojištění se státním příspěvkem), doplňkové penzijní spoření je upraveno Zákonem č. 427/2011 Sb. (Zákon o doplňkovém penzijním spoření) a důchodové spoření je upraveno

Zákonem č. 426/2011 Sb. (Zákon o důchodovém spoření).

Před několika desítkami let měl průměrný člověk šanci na pět až sedm roků strávených v penzi. Nyní – i přes zvyšování věkové hranice odchodu do důchodu – to je již dvanáct až patnáct let. Není vyloučeno, že bychom se mohli relativně rychle dostat až na zhruba dvacet let v tzv. postproduktivním věku. Pro všechny penzijní systémy je to tragická perspektiva – zvláště když důchodci budou tvořit asi třetinu společnosti, a to již během dvou či tří desítek let. (Smrčka, 2010, s. 89)

V současnosti se stále diskutuje, jak zajistit udržení životní úrovně důchodců. Je množství způsobů, jak řešit důchodovou politiku, každé řešení má však svá pro a proti. *Důchody neexistují ve vzduchoprázdnu. Jak zdroje, tak efekty důchodového systému jsou spojeny s hospodářskou politikou, politikou zaměstnanosti, daňovou soustavou nebo sociálními transfery spojenými s podporou rodin. (Potůček, 2014, s. 18)*

Státem podporované spoření na penzi je běžnou součástí vyspělých ekonomik. V České republice vzniklo v roce 1994. Umožňuje občanům dlouhodobě si spořit na dobu, kdy již nebudou pracovat a mohou tak eliminovat dopad rozdílu v příjmech po skončení produktivního života. Stát podporuje soukromé spoření na penzi formou daňových úlev a státních příspěvků. Od 1. 1. 2013 došlo k zásadním změnám, kdy se původní penzijní přípojištění změnilo na doplňkové penzijní spoření.

Podle Strejce (2013) se původní penzijní přípojištění přejmenovalo na tzv. transformovaný fond, který si uchovává nadále tyto vlastnosti: výsluhová penze (po 15 letech možnost vybrat polovinu naspořených peněz k jakémukoliv účelu), jednorázové vyrovnání při dosažení věku 60 let bez jakýchkoliv sankcí (v některých případech dokonce v 50 letech) a tzv. garanci kladné nuly – penzijní společnost nikdy nemůže sáhnout na úspory střadatelů. To ale zároveň znamená, že penzijní společnost bude zhodnocovat prostředky v transformovaném fondu velmi konzervativně, především prostřednictvím státních dluhopisů. Transformovaný fond u všech penzijních společností dlouhodobě dosahuje výnosu kolem hodnoty inflace.

Doplňkové penzijní spoření obsahuje již v názvu zajímavý paradox – byť se jedná o ryze investiční produkt (bez jakékoliv garance kladného výnosu jako u předchozího), v názvu je výraz „spoření“. Smyslem tohoto pojmenování je pravděpodobně zacílení na širokou veřejnost, která má ráda výraz „spoření“ a může se bát čehokoliv, co souvisí s podstupováním rizika v rámci investování. Nutno podotknout, že právě u dlouhodobých penzijních produktů dobře funguje princip průměrování cen, tedy pravidelného investování, který je podrobněji rozebrán v kapitole 3.6.2. Doplňkové penzijní spoření investuje peníze

strádatelů pomocí účastnických fondů. Každá investiční společnost má ze zákona povinnost vést konzervativní fond, další fondy, ať už konzervativní nebo dynamické jsou již výsledkem obchodní strategie jednotlivých penzijních společností. Protože se jedná o investiční produkt, je třeba se zájemcem o tuto formu vytváření finančních rezerv vyplnit test přiměřenosti (investiční dotazník).

Transformovaný fond a doplňkové penzijní spoření jsou shodně nazývány jako III. pilíř. (Česká spořitelna, 2015)

Tabulka č. 1: Státní příspěvky vyplácené u transformovaného fondu/doplňkového penzijního spoření (v Kč)

Vlastní příspěvek/měsíc	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000
Státní příspěvek/měsíc	0	0	90	110	130	150	170	190	210	230

Zdroj: vlastní zpracování dle České spořitelny, 2015

Z tabulky č. 1 je zřejmé, že státní měsíční příspěvek roste přímo úměrně s výší vlastního měsíčního příspěvku. Nad 1.000 Kč až do výše 2.000 Kč je uplatňován daňový odpočet (podobně jako u rezervotvorného životního pojištění).

Dalším penzijním produktem je důchodové spoření. Podle České televize je důchodové spoření, často známé pod jiným označením II. pilíř způsob, jak vyvést část odvodů na sociální pojištění do soukromých penzijních společností a tam je zhodnocovat. Bohužel, přestože si stát uvědomuje, že bude v budoucnosti velmi obtížné pomocí státních starobních důchodů postarat se o seniory, dochází k legislativním úkonům, které mají za cíl II. pilíř zrušit. Vláda bude nucena hledat jiné možnosti, jak reformovat důchodový systém. Protože do systému důchodového spoření vstoupilo zhruba 83.000 lidí (oproti cca pěti milionům účastníků pilíře III.), následující porovnání výhod a nevýhod se bude týkat pouze III. pilíře. (ČT24, 2014)

Výhody transformovaného fondu a doplňkového penzijního spoření jsou především: státní příspěvek, daňová odčitatelnost, garance tzv. kladné nuly (transformovaný fond) nebo naopak možnost vyššího výnosu u účastnických fondů. Výhodou jsou také zákonem zastropované poplatky za správu fondů, které činí z tohoto produktu poplatkově velmi vstřícnou možnost, jak si spořit na stáří. Zaměstnavatelé velmi často přispívají

do transformovaného fondu nebo doplňkového penzijního spoření podobně jako do životního pojištění. Výhodou je také stejně jako u životního pojištění možnost uvést určenou osobu, která by v případě úmrtí měla nárok na vyplacení finančních prostředků mimo dědické řízení.

Mezi nevýhody transformovaného fondu a doplňkového penzijního spoření patří dlouhá vázací doba, při jejímž nedodržení vrací účastník státní příspěvky.

3.7.7 Podílové fondy

Kolektivní investování podléhá Zákonu č. 240/2013 Sb. (Zákon o investičních společnostech a investičních fondech).

Malí investoři, kteří chtějí individuálně nakupovat cenné papíry, často nemohou diversifikovat kvůli jejich vlastním finančním možnostem. Podílové fondy nabízejí cestu, díky níž tito investoři mohou diversifikovat. (Madura, 1980, s. 636)

Podílové fondy jsou nástrojem kolektivního investování. Jak již bylo vysvětleno v kapitole 3.6.2, jde o možnost, jak může domácnost s relativně malým kapitálem vložit své volné finanční prostředky profesionálnímu správci, který se svěřenými penězi nakládá dle daných pravidel fondu a dle zákona. Fondy se dělí na:

- *Otevřené podílové fondy* (investor může kdykoliv vstoupit, kdykoliv vystoupit).
- *Uzavřené podílové fondy* (omezené možnosti vstupu a výstupu). (Finanční vzdělávání, 2007)
- *Fondy kvalifikovaných investorů* (vyšší požadavky na vstupní kapitál, minimálně 1 milion Kč, v České republice zatím nejsou příliš rozšířené). (J&T INVESTIČNÍ SPOLEČNOST, 2014)

Je třeba rozlišovat mezi investiční společností (společnost vydává cenné papíry) a správcem fondu (provádí nákupy na kapitálových trzích). Běžný klient, který chce investovat prostřednictvím podílových fondů, však nemusí detailně rozumět fungování jednotlivých společností, právě proto svěřuje své volné finanční prostředky instituci, která má renomé, zkušenosti a znalosti k tomu, aby s prostředky dobře hospodařila. Klient pouze sleduje svůj cíl, a tím je naplnění potřeby vytvořit finanční rezervu na budoucí cíle a zhodnotit tuto rezervu při přijatelné míře rizika.

Podle Žlebkové et al. (2004, s. 170) se podílové fondy dle rizika trhu dělí na:

- *Fondy peněžního trhu* - investují do krátkodobých, likvidních instrumentů, např. státních pokladničních poukázek, termínovaných vkladů, dluhopisů s krátkou dobou do splatnosti apod. Minimální doba, po kterou by klient měl držet peníze v tomto

typu fondu (dle matematických a historických hledisek by po uplynutí této doby fond neměl být ve ztrátě – bez záruky), tzv. doporučený investiční horizont je půl roku až rok. Protože jsou relativně bezpečné, svým výnosem zpravidla nedokážou pokrýt inflaci. Tedy nominálně dochází ke zhodnocení, reálně zpravidla ne.

- *Dluhopisové fondy* – investují do vládních nebo korporátních dluhopisů. Doporučený investiční horizont alespoň 2 – 3 roky. Svým výnosem dokážou pokrýt inflaci, případně ji mírně překonají.
- *Akciové fondy* – investují do akcií (podíl na majetku firem). Pojí se s nimi jak vysoký předpokládaný zisk, tak i vysoké riziko. Doporučený investiční horizont minimálně 5 let. Přináší výnos vysoko nad úroveň inflace (při podmínce dlouhodobého držení).
- *Smíšené fondy* – investují do akcií, dluhopisů a termínovaných vkladů. Výnos je odvislý od konkrétního složení fondu.

Stát i u kolektivního investování nabízí daňové úlevy – pokud drží investor (fyzická osoba) svou investici alespoň tři roky a poté prodá se ziskem, nemusí tento zisk danit. Zároveň pokud odprodá své cenné papíry se ziskem i za kratší dobu než tři roky, avšak v objemu prodeje do 100.000 Kč za kalendářní rok, také nemusí tento zisk danit. Tímto přístupem stát opět podporuje soukromé vytváření dlouhodobých úspor domácností.

V České republice zažívají v současné době investice do podílových fondů nebývalý boom, který je podporován především nízkými úrokovými sazbami, což zapříčiňuje hledání nových možností, jak zhodnotit úspory efektivněji.

Na našem trhu působí desítky investičních společností, mezi nejvýznamnější skupiny (největší podíl spravovaného majetku) patří: ČP Invest, Generali, KB, ČSOB, ČS, ING (od března 2015 NNIP).

Drobní investoři v Česku mají možnost vložit peníze do více než 500 fondů různého zaměření. Do většiny z nich je možné investovat už od 500 korun měsíčně, do některých dokonce od 100 korun. (Rajdl, 2014, s. 47)

Obecně mezi výhody ukládání volného finančního majetku do podílových fondů patří především diverzifikace (každý jednotlivý fond je diverzifikován), možnost investovat již v řádech stokorun, povinnost investiční společnosti odkoupit cenné papíry při požadavku klienta, možnost průměrování cen (pravidelná investice), předpoklad vyššího výnosu a informační otevřenost.

Nevýhody investování do podílových fondů jsou: investiční riziko, nemožnost ovlivňovat složení jednotlivých fondů a poplatky (vstupní, případně výstupní a poplatky za správu), které se mohou u různých dodavatelů výrazně lišit.

3.7.8 Cenné papíry

Obchodování s cennými papíry podléhá Zákonu č. 256/2004 Sb. (Zákon o podnikání na kapitálovém trhu) a Zákonu č. 15/1998 Sb. (Zákon o dohledu v oblasti kapitálového trhu).

Obchodování s cennými papíry je nejsložitější formou vytváření a správy finančního majetku domácností. Stojí na špičce hierarchie finančních instrumentů. Podle Patrie člověk může obchodovat s konkrétními cennými papíry, pokud má uzavřenou komisionářskou smlouvu s některým z licencovaných obchodníků s cennými papíry, kteří působí na našem trhu. Mezi nejznámější patří např. obchodníci s cennými papíry z finančních skupin: Fio, Brokerjet České spořitelny, Wood&Company, Cyrrus, Patria a další.

V případě, že klient má uzavřenou smlouvu s obchodníkem s cennými papíry, převede na zřízený účet finanční prostředky a sám nakupuje/prodává akcie, dluhopisy, certifikáty a další instrumenty kapitálového trhu pomocí obchodní aplikace, případně si od obchodníka s cennými papíry nechá poradit a realizuje transakce na jeho doporučení. Někteří obchodníci s cennými papíry nelimitují klienta minimálními objemy obchodů, vzhledem k výši poplatků, které se u jednotlivých dodavatelů mohou výrazně lišit, je však obecné doporučení disponovat finančním majetkem v řádech minimálně desítek tisíc korun. (Patria, 2015)

Jak obchodování s cennými papíry, tak kolektivní investování je pod dohledem České národní banky, která tento sektor reguluje a dohlíží na něj, informuje veřejnost, upozorňuje na nekalé praktiky subjektů, pokud se objeví a má pravomoc ukládat sankce.

Výhodou obchodování přímo s cennými papíry je naprostá volnost v rozhodování, poplatky pouze za obchody, nikoliv za správu.

Mezi nevýhody patří především vysoké investiční riziko, omezená diverzifikace (řídí si ji investor sám), vysoké poplatky a limity a kvůli nim často nemožnost nakupovat v řádech stokorun, jako to umožňuje kolektivní investování.

3.8 Determinanty mající vliv na velikost úspor obyvatelstva

Pro účely porovnávání struktury úspor obyvatelstva je třeba vycházet z několika veličin, které významně ovlivňují chování domácností. Existuje několik determinantů určujících velikost úspor domácností, přičemž tato práce bude vycházet z hrubých disponibilních důchodů domácností, nezaměstnanosti a inflace. Dalšími determinanty ovlivňující výši úspor jsou např. úroková sazba z vkladů, vývoj HDP apod.

3.8.1 Hrubý disponibilní důchod domácností

Hrubý disponibilní důchod domácností je příjem, který mají domácnosti k dispozici po odečtení povinných odvodů z příjmů a majetku. Tento důchod je zdrojem domácností pro krytí výdajů na konečnou spotřebu a pro tvorbu úspor. Na rozdíl od čistého disponibilního důchodu zahrnuje i spotřebu fixního kapitálu. (ČSÚ, 2015b)

3.8.2 Nezaměstnanost

V České republice se používají dvě metodiky výpočtu nezaměstnanosti. První metodiku používá Ministerstvo práce a sociálních věcí, které kvantifikuje podíl nezaměstnaných osob. Tento ukazatel vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 – 64 let ze všech obyvatel ve stejném věku. (MPSV, 2012)

Vzhledem ke komparativnímu charakteru této bakalářské práce bude vycházeno z obecné míry nezaměstnanosti, kterou kvantifikuje Český statistický úřad, a to na základě Výběrového šetření pracovních sil. Obecná míra nezaměstnanosti vyjadřuje podíl počtu nezaměstnaných na celkové pracovní síle (v procentech), kde číselník i jmenovatel jsou ukazatele konstruované podle mezinárodních definic. Za nezaměstnaného jsou považovány osoby starší 15 let, které v průběhu referenčního týdne souběžně splňovaly 3 podmínky (ČSÚ, 2015):

- *nebyly zaměstnané,*
- *byly připraveny k nástupu do práce, tj., během referenčního období byly k dispozici okamžitě nebo nejpozději do 14 dnů pro výkon placeného zaměstnání nebo sebezaměstnání,*
- *v průběhu posledních 4 týdnů hledaly aktivně práci (prostřednictvím úřadu práce nebo soukromé zprostředkovatelny práce, přímo v podnicích, využíváním inzerce, podnikáním kroků pro založení vlastní firmy, podáním žádosti o pracovní povolení a licence nebo jiným způsobem).*

3.8.3 Inflace

Inflace je nárůst cenové hladiny zboží a služeb v ekonomice za určité období. ČSÚ shromažďuje data o několika typech míry inflace: míra inflace vyjádřená přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen, míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen ke stejnému měsíci předchozího roku, míra inflace vyjádřená

přírůstkem indexu spotřebitelských cen k předchozímu měsíci a bazické indexy - míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen k základnímu období. Pro účely srovnávání budou použita data míry inflace vyjádřené přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen, která vyjadřuje procentní změnu průměrné cenové hladiny za 12 posledních měsíců proti průměru 12 předchozích měsíců. Tato míra inflace je vhodná při úpravách nebo posuzování průměrných veličin. (ČSÚ, 2015a)

3.9 Shrnutí teoretické části

Úspory domácností představují prostředek jak pro zajištění nečekaných událostí, tak realizace plánů do budoucna. Ne každá domácnost má možnost vytvářet úspory, protože úspory se vytvářejí z přebytků důchodů, které nejsou použity na spotřebu. Pokud jsou úspory vytvářeny, jejich alokaci do různých typů finančních nástrojů ovlivňují především finanční gramotnost členů domácnosti a míra averze vůči riziku.

Při vyhledávání optimálního způsobu odkládání úspor se domácnost rozhoduje, zda dá přednost jistotě za cenu nižšího výnosu, kterou představuje spoření, nebo vyššímu výnosu za cenu rizika kolísavosti představovaném investováním.

Mezi nejrozšířenější způsoby nakládání s úsporami patří: držení hotovosti, běžné účty, spořicí účty, termínované vklady, stavební spoření, penzijní produkty, podílové fondy a nákup cenných papírů.

Smyslem správy úspor domácností je nejen jejich akumulace, ale i hledání toho nejlepšího řešení, jak mít úspory bezpečně uloženy, jak je ochránit před inflací a jak zajistit požadovanou likviditu. Pak budou úspory plně sloužit svému účelu – budou prostředkem zajištění spokojené životní úrovně.

4 Praktická část

Praktická část práce bude nejdříve pojednávat o vlivu vybraných determinantů na míru hrubých domácích úspor. Následně se bude věnovat struktuře úspor českých domácností a její komparaci s vybranými zeměmi.

4.1 Vybrané determinanty velikosti úspor obyvatelstva

Před samotným porovnáním struktury úspor českých domácností je třeba pozastavit se nad tím, jací činitelé ovlivňují rozhodování domácností nejen k jejich umístování do různých typů spořicíh a investičních programů, ale k vytváření úspor vůbec. Pokud chtějí domácnosti úspory vytvářet, musí disponovat dostatečnými důchody, z nichž část nebude použita na konečnou spotřebu.

Následující tabulka podává přehled o vývoji míry hrubých úspor ve zkoumaných zemích v letech 2004 – 2013. Míra hrubých úspor domácností (dále MHÚD) je definována jako hrubé úspory dělené hrubým disponibilním důchodem očištěným o změny čistého podílu domácností na rezervách penzijních fondů. Hrubé úspory jsou ta část hrubého disponibilního důchodu, která není vynaložena jako výdaj na konečnou spotřebu. (ČSÚ, 2014)

Tabulka č. 2: Míra hrubých úspor domácností ve vybraných zemích v letech 2004 – 2013 (v %)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
CZ	9,92	11,01	12,58	11,97	11,36	13,34	12,52	11,11	11,33	9,71
FI	9,45	7,88	6,71	6,99	7,19	10,35	9,80	8,12	7,84	8,24
HU	10,98	11,87	12,68	9,35	8,87	11,01	11,59	12,15	10,24	10,65
NOR	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
AT	14,46	15,75	16,19	16,91	16,87	16,34	14,7	13,26	14,35	12,84
SK	5,96	6,69	5,65	7,03	6,11	7,41	9,61	8,53	7,21	8,49

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z Eurostatu (2014)

Lze vidět, že nejvyšší míra hrubých úspor domácností byla v daném období v Rakousku (průměrně 15,2 %). Naopak nejnižší míra hrubých úspor domácností byla zaznamenána na Slovensku (průměrně 7,3 %) a ve Finsku (průměrně 8,3 %). Rovněž si lze všimnout, že sledovaná veličina od počátku sledovaného období klesla ve všech zemích

s výjimkou Slovenska, kde se zvýšila o 2,5 p. b.

Tabulka č. 3: Hrubý disponibilní důchod domácností ve vybraných zemích v letech 2005 – 2013 (v mil. Euro)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
CZ	51 084	57 666	64 998	70 625	84 411	82 018	86 318	88 968	87 902	83 967
FI	82 502	84 649	88 138	93 307	98 593	101 429	105 473	110 209	113 406	115 957
HU	48 518	52 782	52 182	56 920	58 870	52 584	54 583	57 842	57 251	57 412
NOR	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
AT	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
SK	20 553	23 203	26 169	32 389	38 443	40 393	41 845	42 647	43 157	44 570

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z Eurostatu (2015c)

Tabulka č. 3 ilustruje vývoj hrubého disponibilního důchodu domácností. Největší objem disponibilního hrubého důchodu domácností byl v daném období zaznamenán ve Finsku (průměrně 99 336 mil. Euro) a naopak nejmenší na Slovensku (průměrně 35 337 mil. Euro). Ve všech zkoumaných zemích došlo v daném období ke zvýšení příjmů, přičemž k největšímu nárůstu došlo na Slovensku (o 116,9 %) a k nejmenšímu v Maďarsku (o 18,3 %).

Pro vyjádření vztahu mezi dvěma veličinami byl zvolen korelační koeficient, který může nabývat hodnot $\langle -1;1 \rangle$. Pokud je číslo záporné, značí nepřímo úměrný vztah a naopak, pokud je číslo kladné, značí vztah přímo úměrný. Čím více se číslo blíží jedné, tím je vztah větší. (Walker, 2013, s. 161 - 163)

Tabulka č. 4: Interpretace intenzity hodnot korelačního koeficientu

Koeficient korelace	Síla závislosti
0,1 – 0,3	Slabá závislost
0,3 – 0,7	Středně silná závislost
0,7 – 0,9	Silná závislost
> 0,9	Velmi silná závislost

Zdroj: Vlastní zpracování na základě Borůvková et al (2014, s. 24)

Tabulka č. 5: Korelační koeficient – vztah mezi mírou hrubých úspor domácností a hrubým disponibilním důchodem domácností ve vybraných zemích 2005 – 2013

	CZ	FI	HU	NOR	AT	SK
Korelační koef.	0,232	0,131	-0,488	x	x	0,715

Zdroj: Vlastní výpočty

Ve všech zemích s výjimkou Maďarska byl v daném období mezi mírou hrubých úspor domácností a jejich hrubým disponibilním důchodem přímo úměrný vztah. Silná závislost byla zaznamenána na Slovensku, středně silná v Maďarsku a slabá ve Finsku a ČR. Znamená to tedy, že ve všech zemích mimo Maďarsko roste hrubý disponibilní důchod a zároveň roste i míra hrubých úspor domácností.

Tabulka č. 6: Míra nezaměstnanosti ve vybraných zemích v letech 2004 – 2013 (v %)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
CZ	8,3	7,9	7,1	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7	7
FI	8,8	8,4	7,7	6,9	6,4	8,2	8,4	7,8	7,7	8,2
HU	6,1	7,2	7,5	7,4	7,8	10	11,2	11	11	10,2
NOR	4,3	4,5	3,4	2,5	2,5	3,2	3,6	3,3	3,2	3,5
AT	5,5	5,6	5,3	4,9	4,1	5,3	4,8	4,6	4,9	5,4
SK	18,4	16,4	13,5	11,2	9,6	12,1	14,5	13,7	14	14,2

Zdroj: Vlastní zpracování na základě Eurostatu (2015)

Z tabulky č. 6 vyplývá, že nejvyšší míra byla v daném období na Slovensku (průměrně 13,8 %) a naopak nejmenší v Norsku (průměrně 3,4 %) a Rakousku (průměrně 5 %). Je dobře viditelné, že ve všech zemích míra nezaměstnanosti skokově narostla v roce 2009 kvůli světové hospodářské krizi.

Tabulka č. 7: Korelační koeficient – vztah mezi mírou hrubých úspor domácností a mírou nezaměstnanosti ve vybraných zemích 2004 – 2013

	CZ	FI	HU	NOR	AT	SK
Korelační koef.	-0,250	0,686	0,134	x	-0,170	0,007

Zdroj: Vlastní výpočty

Lze vidět, že ve třech zemích platil přímo úměrný vztah (Finsko, Maďarsko a Slovensko) a ve dvou nepřímo úměrný vztah (Česká republika a Rakousko). Nicméně je nutné konstatovat, že pouze ve Finsku se prokázala středně silná závislost, u ostatních zemí se prokázala pouze závislost slabá. Korelační koeficient u Finska ukazuje, že čím vyšší nezaměstnanost, tím méně Finové utrácejí a vytvářejí úspory a naopak (očekávání by přitom ve Finsku při zvyšující se nezaměstnanosti mohlo počítat s rozpouštěním úspor a tedy k poklesu míry hrubých úspor).

Poslední veličinou, která ovlivňuje rozhodování domácností o umístění úspor, je inflace. Běžný občan zpravidla nepřemýšlí o inflaci v makroekonomickém měřítku, ale spíše inflaci vidí jako proces znehodnocování úspor a právě proto střadatelé přemýšlejí, nebo by přinejmenším měli přemýšlet o tom, jak ochránit úspory před inflací a zachovat tak jejich kupní sílu.

Inflační cíl ČNB je nastaven na 2 %. Nízká inflace znamená pro spotřebitele výhodu, kdy nedochází k zásadnímu zvyšování cenové hladiny zboží a služeb, pro střadatele naopak ztížené možnosti, jak hledat zajímavé zhodnocení. Pro ČNB je inflace blízka nule nebezpečím, že se ekonomika dostane do tzv. deflační spirály, která znamená útlum ekonomiky.

Tabulka č. 8: Míra inflace ve vybraných zemích v letech 2004 – 2013 (v %)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
CZ	2,6	1,6	2,1	3	6,3	0,6	1,2	2,1	3,5	1,4
FI	0,1	0,8	1,3	1,6	3,9	1,6	1,7	3,3	3,2	2,2
HU	6,8	3,5	4	7,9	6	4	4,7	3,9	5,7	1,7
NOR	0,6	1,5	2,5	0,7	3,4	2,3	2,3	1,2	0,4	2,0
AT	2	2,1	1,7	2,2	3,2	0,4	1,7	3,6	2,6	2,1
SK	7,5	2,8	4,3	1,9	3,9	0,9	0,7	4,1	3,7	1,5

Zdroj: Vlastní zpracování na základě Eurostatu (2015a)

Nejvyšší průměrnou míru inflace vykazovalo ze zkoumaných zemí Maďarsko, ve kterém inflace dosáhla svého vrcholu v roce 2007 (7,9 %). Naopak nejnižší míra inflace byla zaznamenána v Norsku, kde se dokonce v roce 2012 dostala až na úroveň 0,4 %. Vztah mezi mírou úspor a mírou hrubých domácích úspor opět zachycuje korelační koeficient, jehož hodnoty obsahuje následující tabulka č. 9.

Tabulka č. 9: Korelační koeficient – vztah mezi mírou hrubých úspor domácností a inflací ve vybraných zemích 2004 – 2013

	CZ	FI	HU	NOR	AT	SK
Korelační koef.	-0,199	-0,321	-0,554	x	-0,293	-0,633

Zdroj: Vlastní výpočty

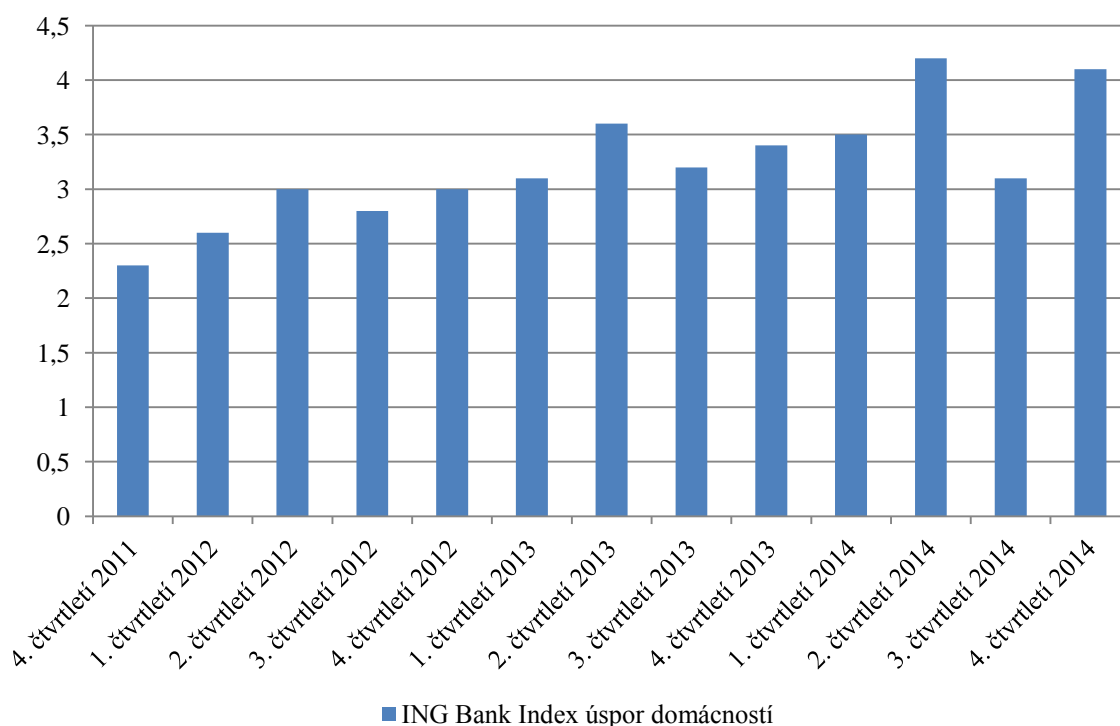
Z tabulky č. 9 vyplývá, že ve všech zemích se prokázal mezi mírou hrubých úspor domácností a inflací nepřímo úměrný vztah. Středně silná závislost byla tentokrát zaznamenána u Slovenska a Maďarska a Finska, kde se tedy nejvýrazněji potvrdilo pravidlo, že čím vyšší je míra inflace, tím nižší je míra hrubých úspor domácností a naopak. Neboli čím vyšší inflace, tím více jsou domácnosti ochotny utracet.

4.2 Index úspor domácností

Úspory domácností jsou častým tématem výzkumu soukromých společností. Např. ING Banka zjišťuje (v grafu č. 1), kolikaměsíční výdaje je schopna pokrýt průměrná domácnost svými úsporami. Na konci čtvrtého čtvrtletí 2014 činí index 4,1, tedy průměrná česká domácnost vydrží bez příjmu více než čtyři měsíce. Přitom platí, že čím vyšší vzdělání, tím více měsíců je domácnost schopna pokrýt svými úsporami. Velikost místa bydliště a region naopak příliš velký vliv na index nemá. Do disponibilních úspor domácností ING Banka započítává dostupné úspory bez stavebního spoření: úspory na běžných účtech, spořicíh účtech, termínovaných vkladech, akciích, dluhopisech, podílových fondech a v hotovosti. Výpočet indexu pro domácnost: dostupné úspory domácnosti / měsíční výdaje domácnosti. Celkový index: průměr hodnot za jednotlivé domácnosti.

V odborné literatuře je zpravidla uváděno, že finanční rezerva, která dokáže zajistit nečekané výdaje nebo výpadek příjmů má být ve výši 3 – 6 měsíčních příjmů. V komparaci s výsledky šetření ING Banky zatím Češi těchto doporučovaných hodnot nedosahují. *Čtyři z deseti Čechů (41 %) nemají žádné úspory.* (ING bank, 2015)

Graf č. 1: ING Bank Index úspor domácností (v měsících)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě ING bank (2015a)

4.3 Struktura úspor domácností v ČR v detailech

V základním srovnání, které si klade za cíl detailně popisovat reálná historická data o struktuře úspor českých domácností, jsou představena data dle dostupných zdrojů jednotlivých českých institucí, minimálně však za posledních deset let, tedy od roku 2005 do roku 2014.

4.3.1 Vklady v bankách

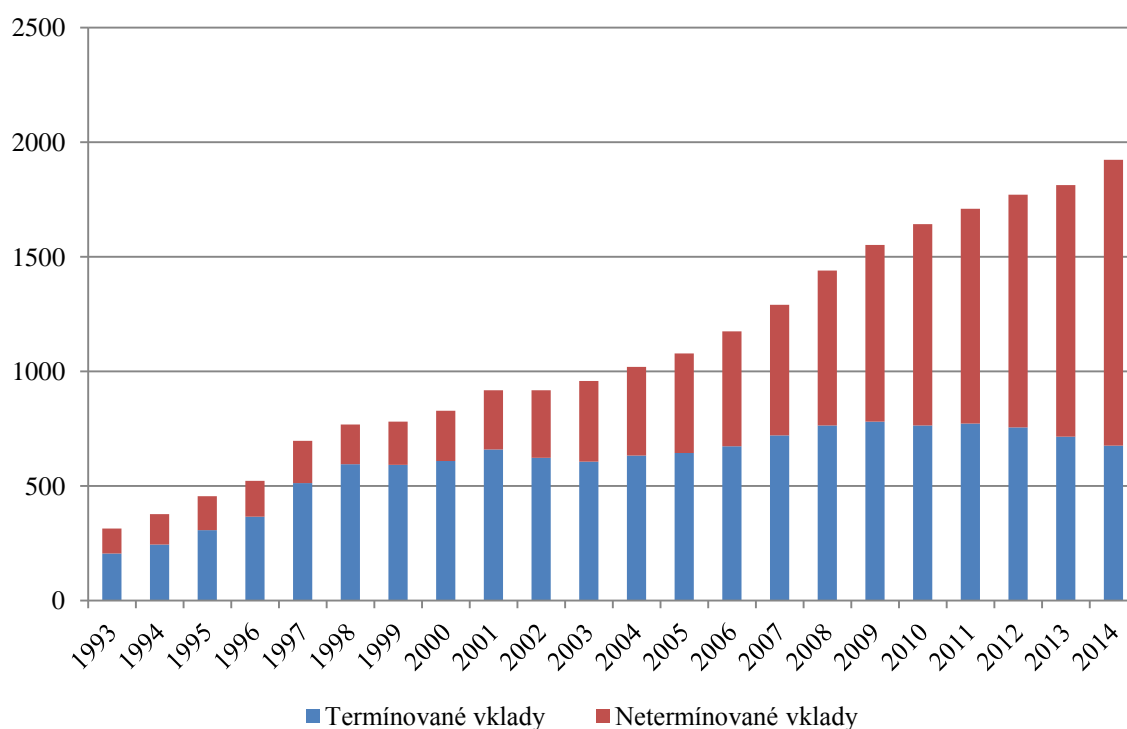
V České republice dle ČNB působí na začátku roku 2015 celkem 45 bank a poboček zahraničních bank. Banky jsou pro české občany hlavními obhospodařovateli úspor domácností. V bankách je možné ukládat jak českou měnu, tak i měnu zahraniční. Podíl úspor v cizích měnách je v České republice zanedbatelný – např. v roce 2001 dle Českého statistického úřadu drželi Češi v cizích měnách 88,3 mld. Kč, v roce 2007 54,5 mld. Kč a v roce 2011 celkově 55,8 mld. Kč. (Csugeo, 2008) Proto v grafu č. 2 popisujícím objem úspor v bankách je již podíl vkladů v cizích měnách zahrnut a není dále zkoumán, protože se jedná o marginální záležitost.

Důraz je ovšem kladen na rozdělení úspor v bankách na termínované a netermínované vklady. Češi jsou vnímáni jako spořiví občané, kteří mají rádi jistotu. Jak je

vidět v grafu č. 2, rozhodující úlohu před dvaceti lety hrála možnost ukládat volnou hotovost do bank formou termínovaných vkladů, které přinášely výrazně vyšší úrok, než vklady na viděnou. Postupně však podíl termínovaných vkladů klesá v souvislosti se dvěma důvody: snižující se úrokové sazby v ekonomice, které zapříčiňují nižší výnos u termínovaných vkladů aktuálně až téměř na úroveň netermínovaných vkladů a také opatrnostní motiv, kdy střadatelé raději drží svoje finanční prostředky volně dostupné, aby jimi mohli řešit nečekané mimořádné výdaje.

Ke konci roku 2014 mají Češi uloženo v bankách a stavebních spořitelnách 1,9 mld. Kč. Trendem posledních několika let je umisťování volných finančních prostředků na tzv. spořicí účty, které nejsou termínované a zároveň doručují o něco vyšší úrok, než běžné účty. Objem aktiv ve spořicích účtech je součástí netermínovaných vkladů, stavební spoření je součástí termínovaných vkladů. Graf popisuje umístění finančních prostředků v takových institucích, na které se vztahuje záruka výplaty peněz z fondu pojištění vkladů.

Graf č. 2: Rozložení úspor domácností v bankách (v mld. Kč)

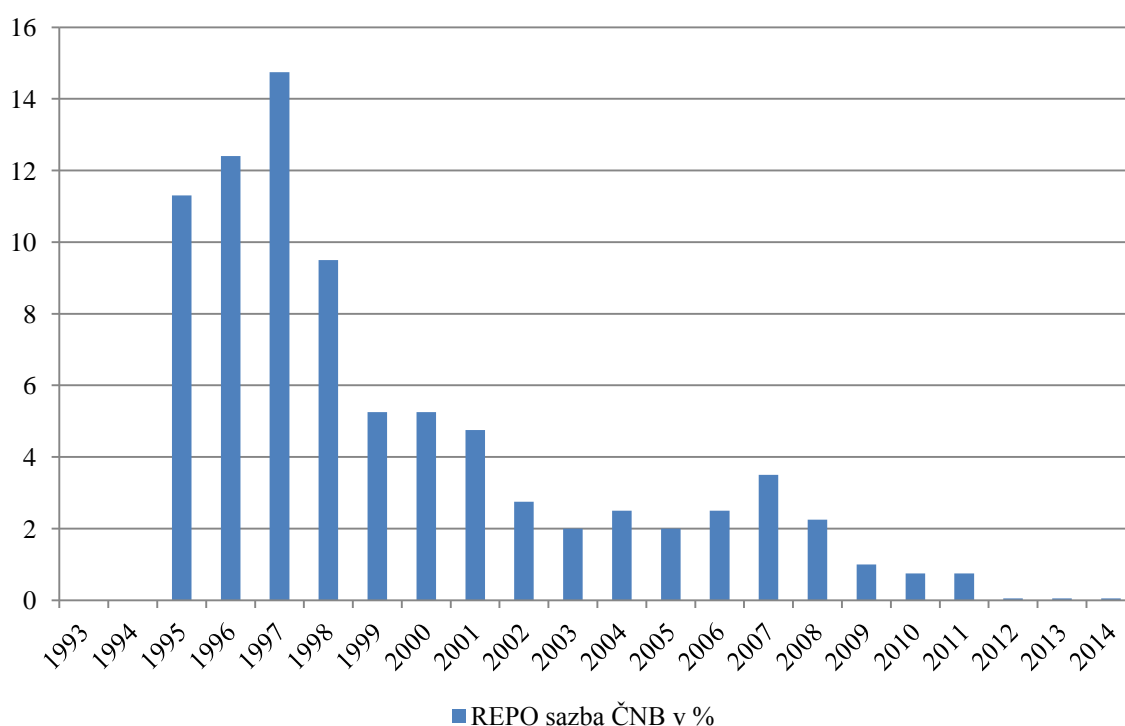
Zdroj: vlastní zpracování na základě ČNB (2015a)

V tomto grafu jsou dobře viditelná data o vývoji poměru termínovaných a netermínovaných vkladů. V současné době dochází k neustálému snižování poměru termínovaných vkladů ve prospěch vkladů netermínovaných.

V souvislosti se změnami preferencí střadatelů je třeba uvést, že úrokové sazby

na termínovaných vkladech i běžných účtech jsou pozitivně korelovány s REPO sazbou ČNB, která je zveřejňována od roku 1995 (graf č. 3). Tato sazba, která v roce 1997 krátkodobě dosáhla dokonce 39 %, se odrazila i v úrokových sazbách především u termínovaných vkladů, které byly pro střadatele velmi přitažlivé (na běžných účtech banky zpravidla nabízejí výrazně nižší úrokové sazby oproti účtům termínovaným). Jak REPO sazba klesala a banky snižovaly úrokové sazby u svých vkladů, snižoval se i zájem o termínované vklady (domácnosti dávají přednost vyšší likviditě). Poslední tři roky je sazba blízka nule, tedy 0,05 %.

Graf č. 3: Vývoj REPO sazby ČNB k 31. 12. daného roku (v %)

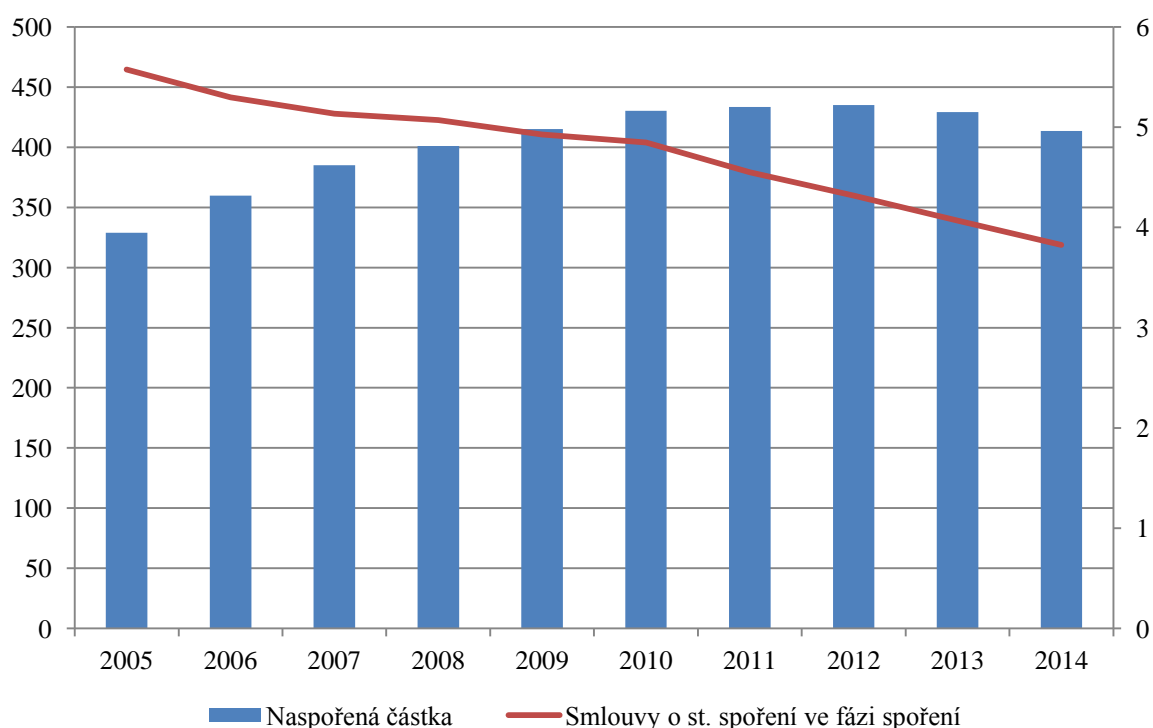
Zdroj: vlastní zpracování na základě ČNB (2015b)

Vklady v bankách jsou předmětem statistického zkoumání, informace o objemu a složení jednotlivých typů bankovních vkladů jsou veřejně dostupné. Na rozdíl od té nejlíkvidnější formy držení peněz – hotovosti. Oficiální statistiky českých institucí nezkoumají objem peněz držných domácnostmi v hotovosti, a proto hotovost není zkoumána v rámci oddílu struktura úspor domácností v ČR v detailech.

4.3.2 Vklady ve stavebních spořitelnách

V současné době působí v České republice pět stavebních spořitel, a to: Českomoravská stavební spořitelna, a.s., Stavební spořitelna České spořitelny, a.s., Modrá pyramida stavební spořitelna, a.s., Raiffeisen stavební spořitelna a.s. a Wüstenrot – stavební spořitelna a.s. Stavební spořitelny se příliš neliší v nabídce poskytované služby – stavebního spoření, protože produkt je regulován zákonem. Rozdíly jsou pouze ve značce, ve výši připisovaného úroky (zpravidla od 0,1 % p. a. do 1,5 % p. a.) a v celkovém servisu zákazníkům. Vzhledem ke stále se snižujícím úrokovým výnosům, které stavební spořitelny svým klientům nabízejí (a také ke snižující se státní podpoře – v začátcích až 4500 Kč ročně, nyní až 2000 Kč ročně), klesá jak počet klientů stavebních spořitel, tak i objem spravovaného majetku. Klienti se učí hledat další možnosti, jak zhodnocovat své úspory, protože výnosnost stavebního spoření klesá. Přesto je stavební spoření stále výrazně oblíbené a pro konzervativního klienta je jednou z nejlepších forem bezpečného spoření. Na konci roku 2014 mají Češi uloženo ve stavebních spořitelnách 413,57 mld. Kč (graf č. 4).

Graf č. 4: Naspořená částka ve st. spořitelnách (v mld. Kč) a počet smluv (v mil. ks)

Zdroj: vlastní zpracování na základě ACSS (2015a)

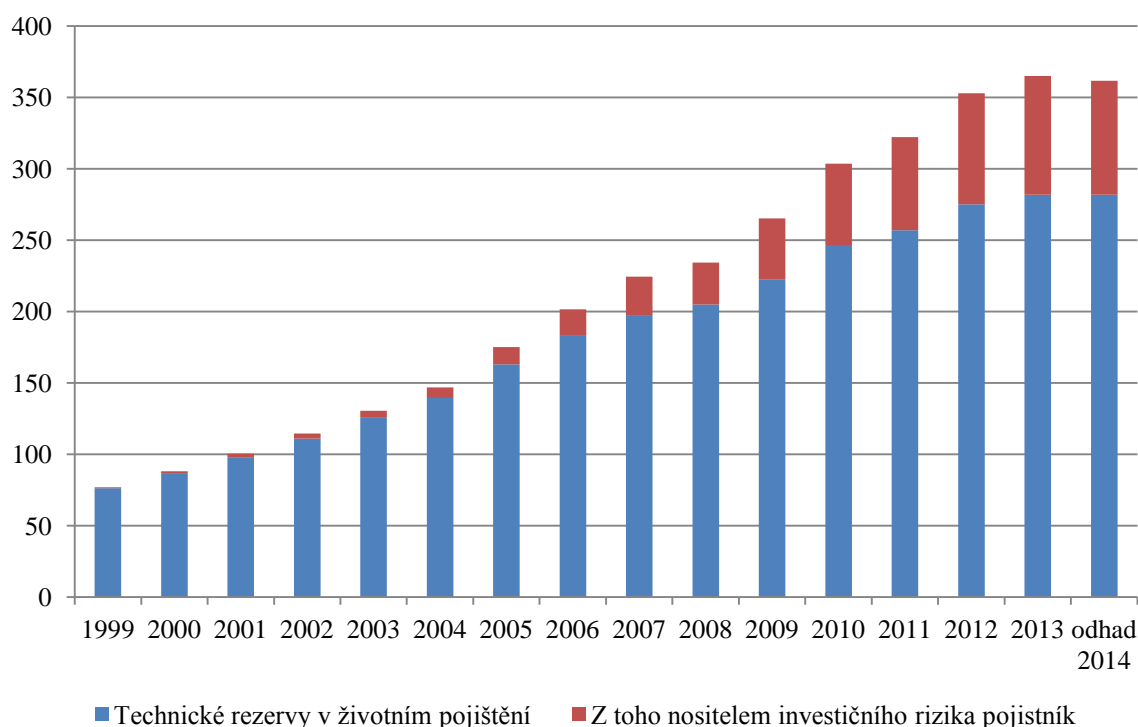
4.3.3 Rezervy v životním pojištění

Rezervy životního pojištění tvoří v českých domácnostech další významnou součást

jejich úspor. Byť s dostupností těchto rezerv zpravidla nemohou české domácnosti počítat tak, jako např. s úsporami v bankách. Životní pojištění se uzavírají na dlouhou dobu, často v řádu desítek let, a pokud je smlouva bez možnosti mimořádného výběru (kapitálové nebo kapitálově důchodové pojištění), budou tyto úspory skutečně plnit svoji funkci financování důchodového věku.

V případě rezervotvorných pojistek přišly na trh nejprve produkty s garantovanou částkou při dožití. Teprve později (v roce 1997) začal prodej investičních životních pojištění, kde zodpovědnost za investiční riziko je na pojistníkovi, tedy klientovi. V grafu č. 5 je dobře vidět, jak rostou úspory v životním pojištění, přičemž garantované typy pojištění doplňují rezervy v investičních životních pojištěních (graf č. 5). Data za rok 2014 jsou odhadována. Pokles rezerv v investičních životních pojištěních je způsoben změnou legislativy, která zamezuje od roku 2015 výběry z těchto typů životních pojistek v případě, že si klient bude chtít zachovat daňovou odčitatelnost. Pojišťovny na konci roku 2014 zaznamenaly velký nárůst žádostí o mimořádné odkupy oproti minulým rokům, proto je odhadován pokles.

Graf č. 5: Objem majetku domácností v životním pojištění v mld. Kč

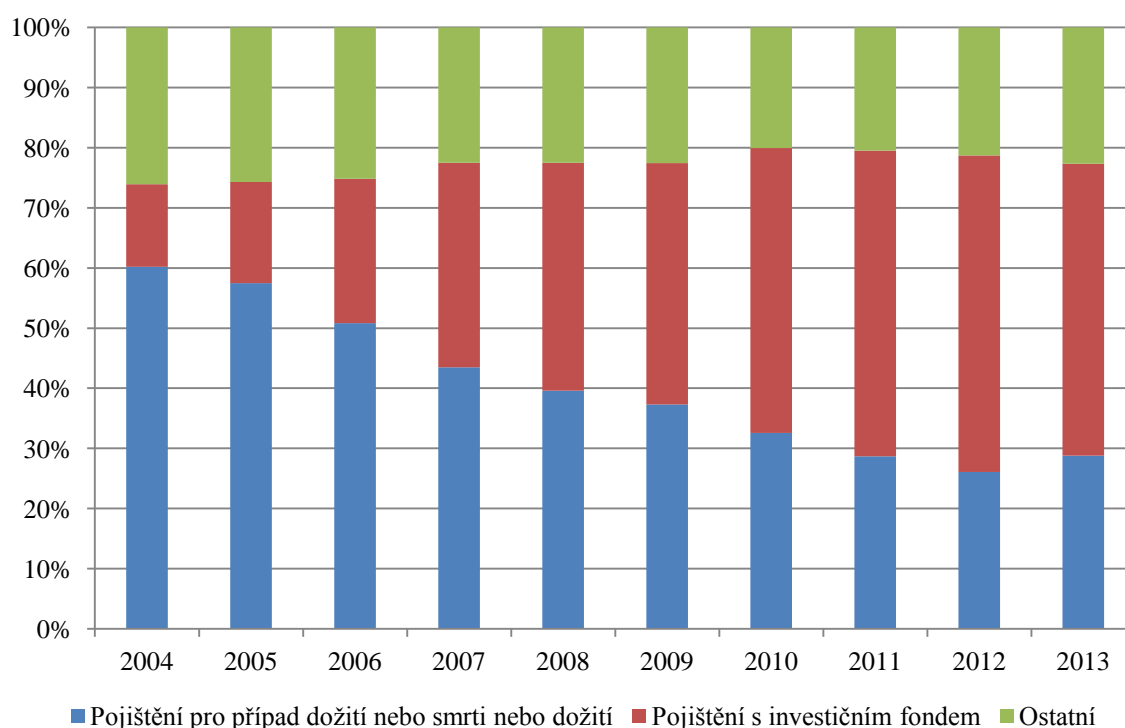
Zdroj: vlastní zpracování na základě České asociace pojišťoven (2015)

Ještě výraznější pohled na fenomén investičního životního pojištění ukazuje graf č. 6, kde je vidět, jak vzrůstá podíl předepsaného investičního životního pojištění na úkor

garantovaných pojistek. Pojišťovny totiž (při aktuální technické úrokové míře ve výši 1,3 %, tedy výši zhodnocení, jehož musí dosahovat u garantovaných typů pojistek) nemají příliš zájem o prodej garantovaných pojistek a raději klientům dávají možnost vyššího výnosu (a zároveň i zodpovědnosti za investiční riziko z držení finančních fondů životního pojištění).

Rezervy v životním pojištění jsou sice dlouhodobé, zároveň tvoří jeden z pilířů financování životní úrovně na důchod. K tomu především bylo rezervotvorné životní pojištění vytvořeno.

Graf č. 6: Struktura pojistného trhu – předepsané životní pojištění (v %)

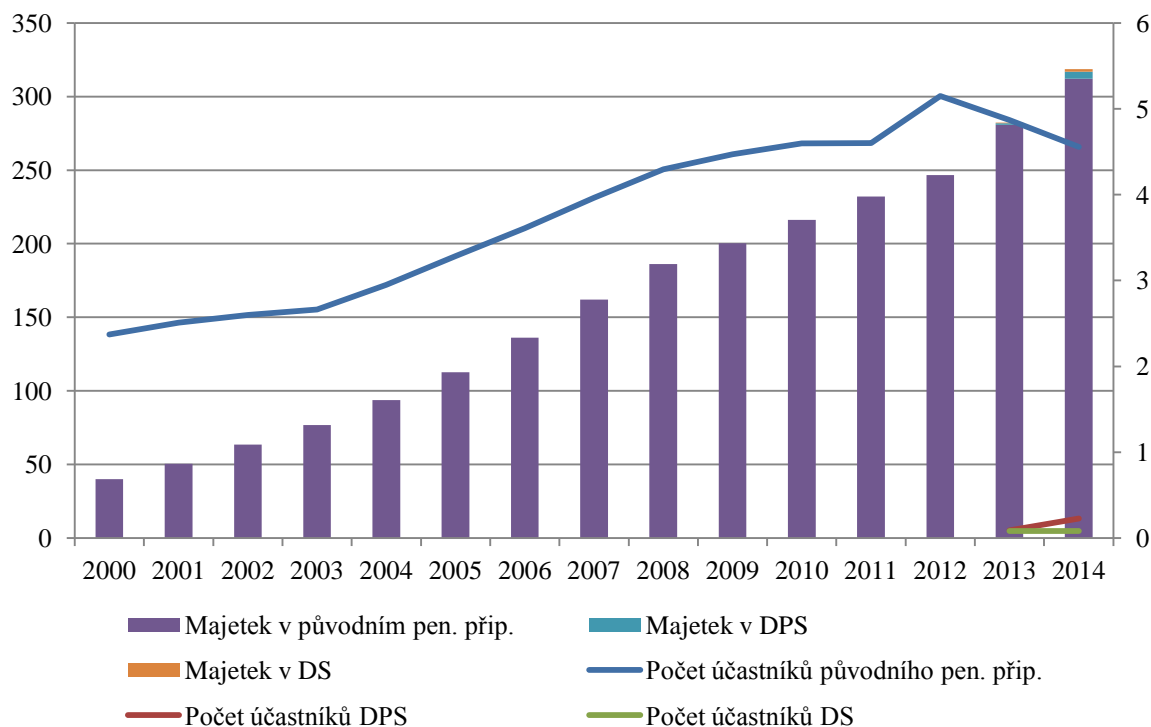

Zdroj: vlastní zpracování na základě České asociace pojišťoven (2015)

4.3.4 Doplnkové penzijní spoření, transformované fondy a důchodové spoření

Spoření na penzi je dalším ze způsobů, jak si zachovat životní úroveň na postproduktivní věk. Vláda podporuje pomocí státních příspěvků a daňových úlev tuto formu spoření, protože motivace k zodpovědnému přístupu občanů se do budoucna vyplatí. Čím větší finanční rezervy budou občané v důchodu mít, tím méně budou požadovat peníze po státu. Právě proto objem prostředků v penzijních produktech stále roste (graf č. 7).

Graf č. 7: Vývoj majetku v původním penzijním připojištění, DPS a DS (v mld. Kč) a vývoj počtu účastníků (v mil.)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Asociace penzijních fondů ČR (2015)

V roce 2012 byl ukončen prodej penzijního připojištění (od roku 2013 se nazývá transformovaný fond) a od roku 2013 si mohou občané penzijně spořit do doplňkového penzijního spoření (dále DPS). V grafu č. 7 je vidět, jak skutečně klesá od roku 2013 počet účastníků transformovaného fondu (např. z důvodu využití nároku na čerpání prostředků) a zároveň stoupá počet účastníků DPS. Ke konci roku 2014 je počet účastníků v DPS více než 228 tisíc. Naproti tomu důchodové spoření (dále DS), které začalo plnit funkci prostředku zásluhovosti na odvedeném důchodovém pojištění, bude rozhodnutím vlády velmi pravděpodobně ke konci roku 2015 zrušeno. Zde je počet účastníků ke konci roku 2014 ve výši přesahující 83 tisíc a téměř neroste.

V transformovaných fondech klienti nemohou vzhledem k nastavení produktu očekávat zhodnocení, které by výrazně překonalo inflaci. Naopak v DPS, v tzv. účastnických fondech, takovou možnost mají – mohou vybírat jak z konzervativních, tak i z dynamických účastnických fondů. Detailní čísla – počet účastníků a hodnota majetku v penzijních produktech popisuje tabulka č. 10.

Tabulka č. 10: Vývoj majetku v původním penzijním připojištění, DPS a DS (v mld. Kč) a vývoj počtu účastníků (v mil.)

Rok	Majetek v původním pen .přip.	Majetek v DPS	Majetek v DS	Počet účastníků původního pen. přip.	Počet účastníků DPS	Počet účastníků DS
2000	40,052			2,372289		
2001	50,400			2,508264		
2002	63,424			2,597364		
2003	76,783			2,661362		
2004	93,826			2,949688		
2005	112,646			3,284430		
2006	136,136			3,610920		
2007	162,104			3,962098		
2008	186,119			4,295603		
2009	200,220			4,470178		
2010	216,112			4,595342		
2011	232,052			4,599209		
2012	246,594			5,150415		
2013	280,688	1,265	0,346	4,870174	0,091027	0,081962
2014	312,102	4,840	1,703	4,557812	0,228812	0,083213

Zdroj: vlastní zpracování na základě Asociace penzijních fondů ČR (2015)

4.3.5 Prostředky domácností ve fondech kolektivního investování

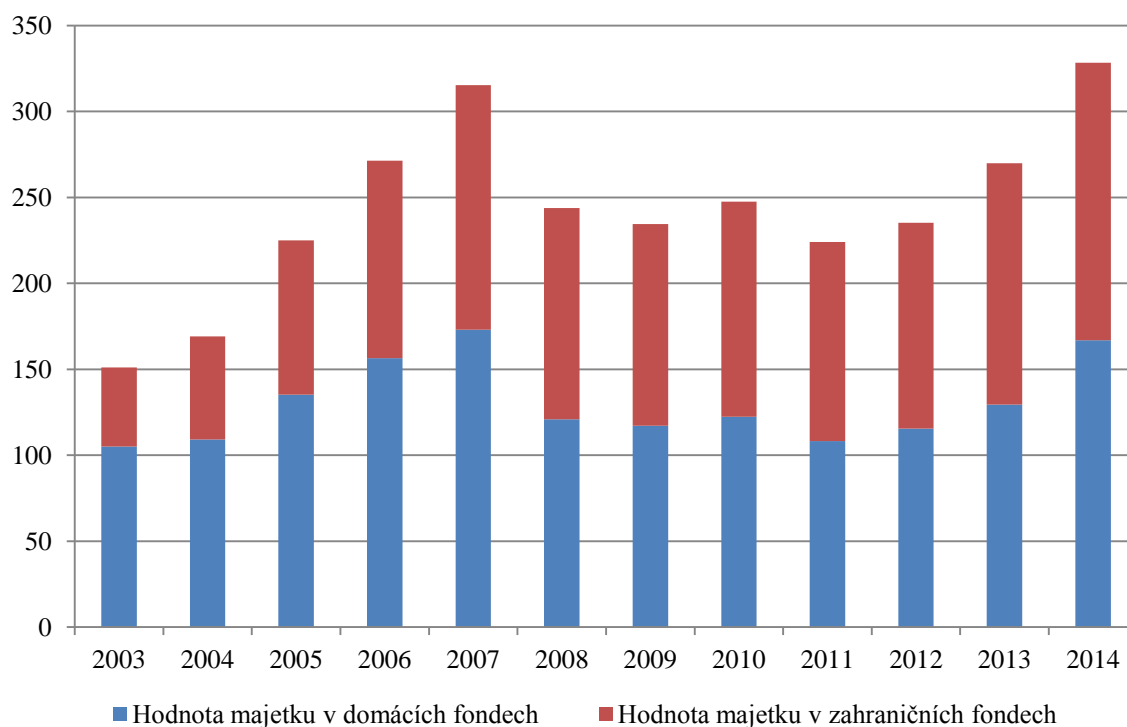
Kolektivní investování má v České republice teprve krátkou tradici. I vzhledem k absenci investičních produktů za dob socialismu existuje stále velké procento obyvatel, které investování příliš nerozumí a dává raději přednost bezpečnému uložení peněz v bance. Přesto objem prostředků ve fondech kolektivního investování stále roste. Výjimku tvořil rok 2008, kdy investoři začali hromadně vybírat svoje podíly ve fondech, aby tak ochránili svoje úspory při propadech na kapitálových trzích. Je třeba specifikovat, že rozdíl objemu majetku ve fondech mezi roky 2007 a 2008, který činil více než 70 mld. Kč, nebyl způsoben ztrátou hodnoty, ale především odkupy (graf č. 8). Co se týká rozdělení fondů kolektivního investování na fondy domácí a zahraniční, jde především o zdanění. Fondy registrované v České republice platí daň z příjmu právnických osob ve výši 5 %, fondy registrované

v zahraničí (např. v Lucembursku) odvádí daň z objemu spravovaných prostředků a tato daň je zpravidla nižší, takže při menší daňové povinnosti stoupá čistá výkonnost fondu.

Graf č. 8 ukazuje celkový investovaný objem prostředků ve fondech kolektivního investování bez rozlišení, zda majetek vlastní domácnosti nebo právnické osoby. Proto bude v souhrmných grafech č. 14 a 15 použit koeficient 0,73. *Obyvatelstvo a instituce drží v domácích a zahraničních podílových fondech nabízených v České republice celkem 276,06 miliard Kč (k 31. 3. 2014), přičemž 73 % objemu majetku je drženo fyzickými osobami a 27 % je drženo právnickými osobami (Asociace pro kapitálový trh, 2014).*

Do roku 2013 včetně Asociace pro kapitálový trh nerozlišovala u fondů kolektivního investování, zda jsou drženy fyzickými osobami (domácnostmi) nebo právnickými osobami. Veškeré prostředky fondů kolektivního investování ve všech letech jsou tedy kráceny o 27 % tak, aby prezentované informace skutečně ukazovaly reálný podíl úspor domácností dle zadání této práce, byť není známa přesná každoroční odchylka.

Graf č. 8: Hodnota majetku ve fondech kolektivního investování (v mld. Kč)

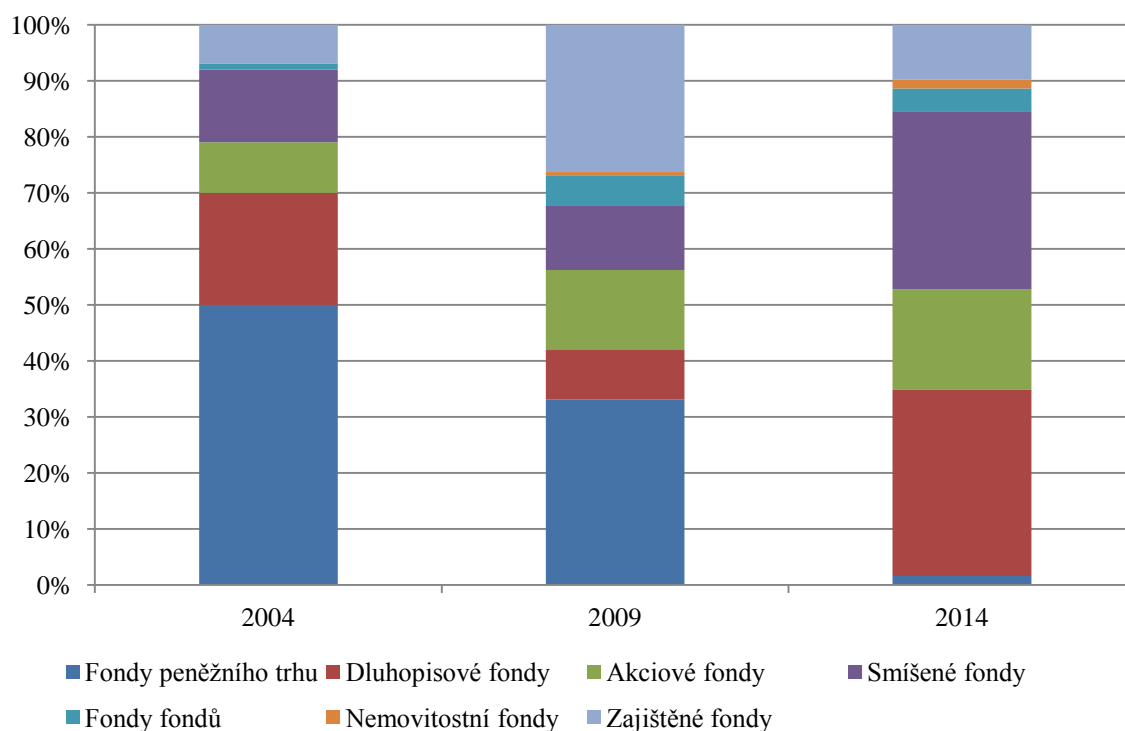

Zdroj: vlastní zpracování na základě Asociace pro kapitálový trh (2015)

Od roku 2012 objem obhospodařovaného majetku opět roste – nejenže akciové i dluhopisové trhy rostou, ale střadatelé hledají zajímavější možnosti zhodnocení, než na účtech v bankách případně ve stavebním spoření.

Pro příklad je uveden i jednoduchý graf (č. 9), který ukazuje rozdíly v preferencích jednotlivých typů fondů v letech 2004, 2009 a 2014. Je patrný velký odklon od dříve velmi oblíbených fondů peněžního trhu (z důvodu neustále se snižující výkonnosti) ke smíšeným strategiím, narůstá také podíl dluhopisových a akciových fondů. Smíšené strategie, myšleno strategie kombinující akciovou a dluhopisovou složku, jsou vhodnou volbou pro střadatele, kteří chtějí dosahovat vysokých výnosů (akciová složka) a zároveň se spoléhat i na investiční brzdu (dluhopisová složka). Akcie a dluhopisy jsou zpravidla negativně korelovány, tzn., že v případě růstu akciové složky často dluhopisy stagnují nebo klesají a naopak.

Graf č. 9: Porovnání rozdělení aktiv ve fondech kolektivního investování podle typů fondů (v %)

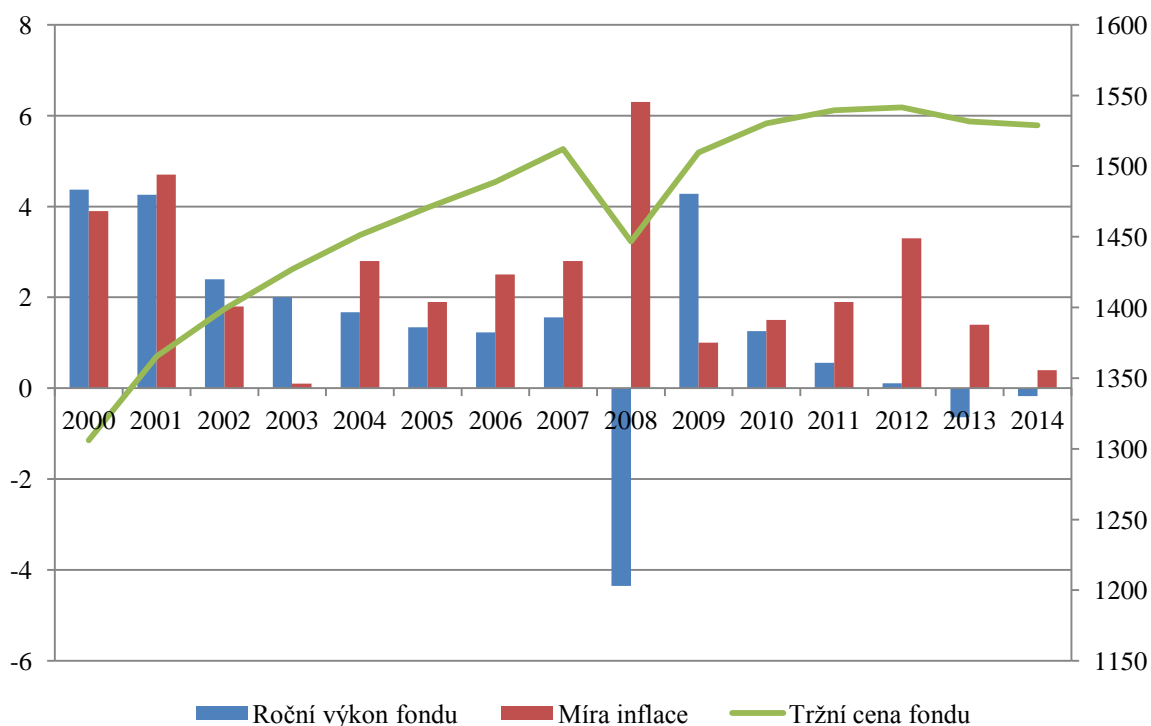

Zdroj: vlastní zpracování na základě Asociace pro kapitálový trh (2015a)

V rámci srovnávání úspor českých domácností je třeba identifikovat možnosti, které mají čeští střadatelé v souvislosti s ochranou finančních prostředků před inflací. Mezinárodní rozdělení typů fondů dle rizika trhu je na: fondy peněžního trhu, fondy dluhopisové a fondy akciové. V následujících třech grafech jsou komparovány výnosy těchto základních typů fondů s mírou inflace vyjádřené přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen. Komparována jsou vždy jednoletá období – o kolik se snížila

mezi 2. lednem a 31. prosincem hodnota úspor kvůli inflaci a naopak jaký nominální výnos by byl připsán při investici do daného konkrétního typu fondu (investice vložena na začátku roku, zkoumání její hodnoty na konci roku). Rozdíl mezi mírou inflace a nominálním zhodnocením ve fondu ukazuje, zda střadatel v každém konkrétním roce na patnáctiletém horizontu dokázal či nedokázal ochránit finanční prostředky před inflací. Cena fondu neobsahuje náklady ve formě vstupních poplatků, správcovské poplatky jsou v čisté ceně fondu započítány.

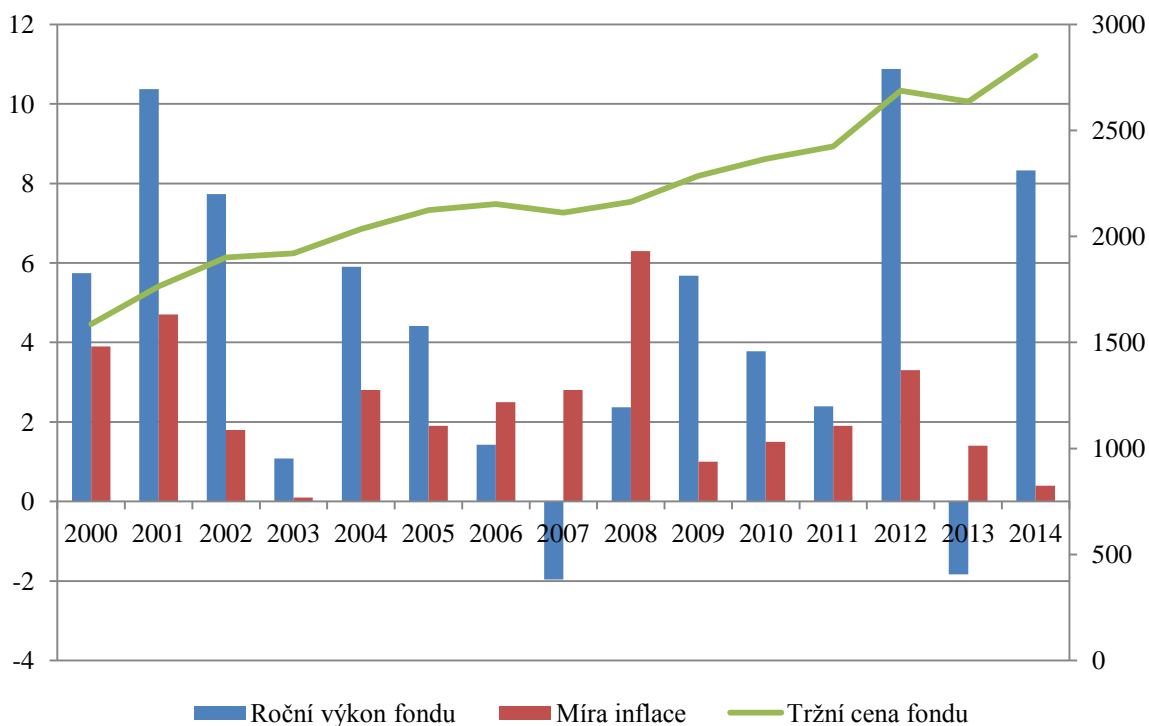
Graf č. 10: Srovnání výkonnosti fondu peněžního trhu - ING International Czech Money Market (v %) s mírou inflace vyjádřené přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen (v %) a vývoj hodnoty cenného papíru otevřeného podílového fondu (v Kč) k 31. 12.

Zdroj: vlastní zpracování na základě ING bank (2015b)

Dle grafu č. 10 je vidět, že vybraný fond peněžního trhu spíše nedokáže ochránit peníze před inflací. Sice zpravidla přináší kladný nominální výnos, vzhledem k velmi bezpečnému nastavení portfolia však není vhodný pro dlouhodobé investování. Je vhodný pro krátkodobé investice nebo jako „přestupní stanice“ z akciových či dluhopisových fondů.

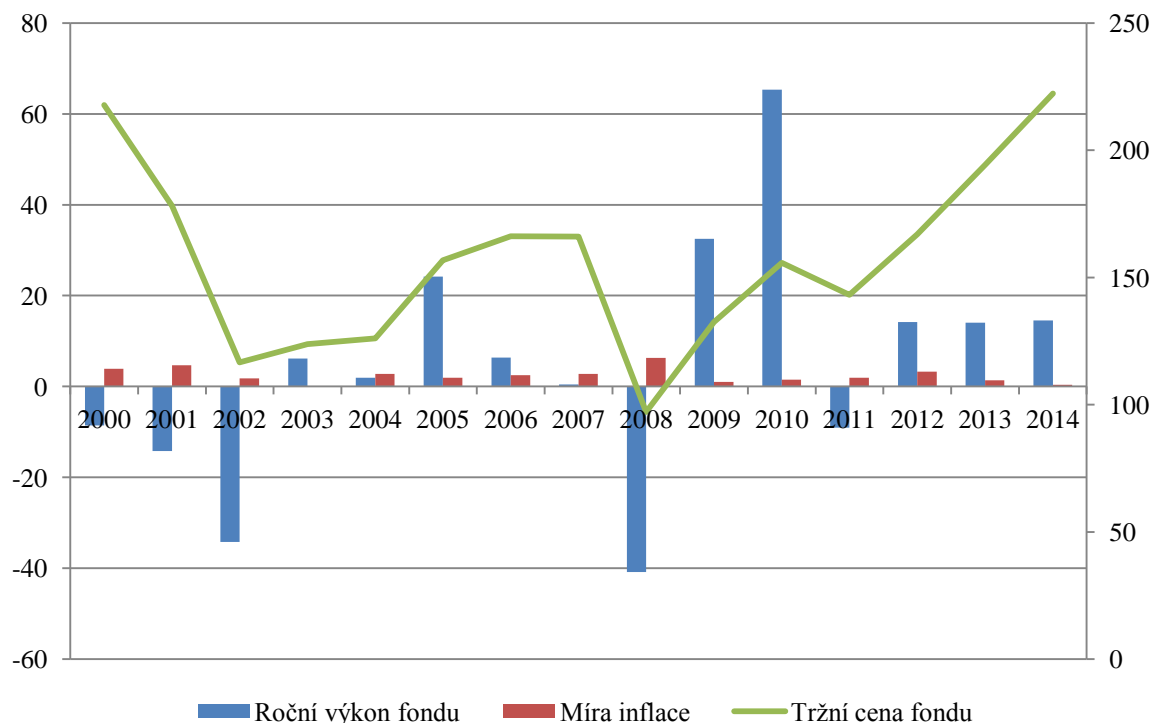
Graf č. 11: Srovnání výkonnosti dluhopisového fondu - ING International Český fond obligací (v %) s mírou inflace vyjádřené přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen (v %) a vývoj hodnoty cenného papíru otevřeného podílového fondu v Kč k 31. 12.

Zdroj: vlastní zpracování na základě ING bank (2015b)

Z grafu č. 11 vyplývá, že dluhopisový fond ve velké většině dílčích období dokáže přinášet výnos nad inflaci, byť může přinášet i záporné zhodnocení. Vzhledem ke své kolísavosti je vhodný pro střednědobé investice.

Graf č. 12: Srovnání výkonnosti akciového fondu – NN (L) Global Equity (v %) s mírou inflace vyjádřené přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen (v %) a vývoj hodnoty cenného papíru otevřeného podílového fondu (v EUR) k 31. 12.

Zdroj: vlastní zpracování na základě ING bank (2015b)

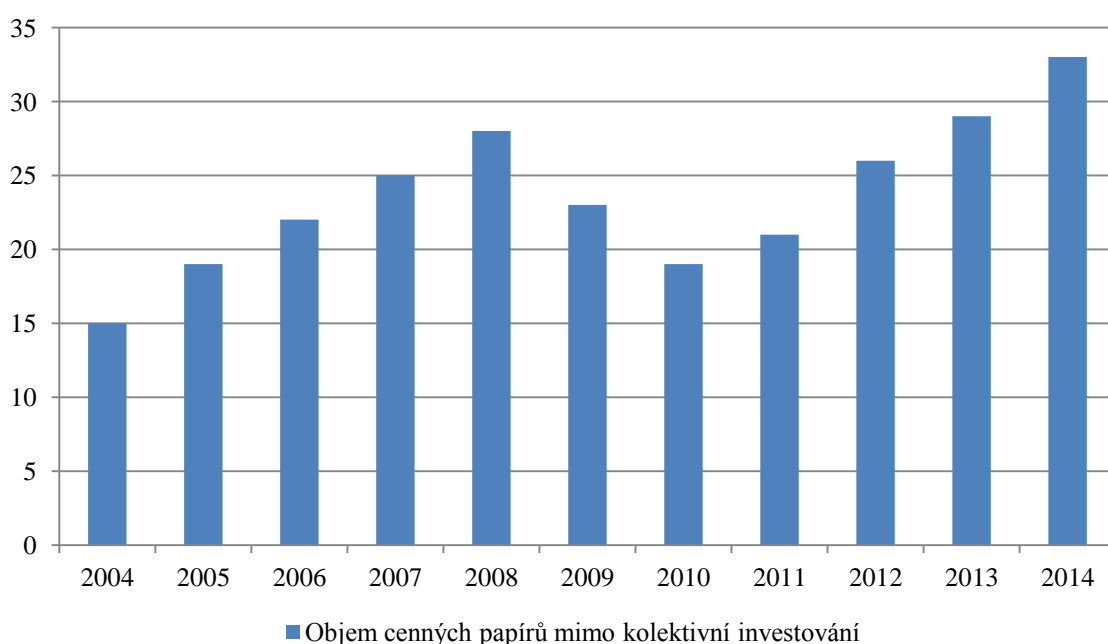
Dle grafu č. 12 je zřejmé, proč se u akciových fondů doporučuje minimální investiční horizont 5 let. Kolísavost je velmi vysoká. Jsou možné výkyvy v řádech desítek procent. Přesto na patnáctiletém horizontu doručil tento konkrétní fond desetkrát výnos a pětkrát ztrátu. I přes kritické roky 2002 (splasknutí technologické bubliny) a 2008 (americká hypoteční krize) fond na patnáctiletém horizontu není ztrátový. A navíc – v případě pravidelné měsíční investice (dle kapitoly 3.6.2) na patnáctiletém horizontu by fond doručil výnos v řádech desítek procent.

Kolektivní investování je jednoduchou a srozumitelnou formou zhodnocování volných finančních prostředků. Vždy je však třeba myslet na individuální investiční horizont každého investora a také na jeho investiční profil. Fondy kolektivního investování jsou jednou z možností, jak ochránit úspory před inflací.

4.3.6 Úspory domácností v cenných papírech nakupovaných přes obchodníky s cennými papíry

Střadatelé, kteří se chtějí o své investice starat sami a disponují volnými prostředky ve výši alespoň desítek tisíc Kč, mají možnost nakupovat cenné papíry přímo od obchodníků s cennými papíry. Objem majetku spravovaného přímo investory je zatím v porovnání s ostatními typy finančních rezerv relativně malý, postupně ale roste (graf č. 13).

Graf č. 13: Úspory domácností v cenných papírech mimo kolektivní investování nakupovaných přes obchodníky s cennými papíry (v mld. Kč)

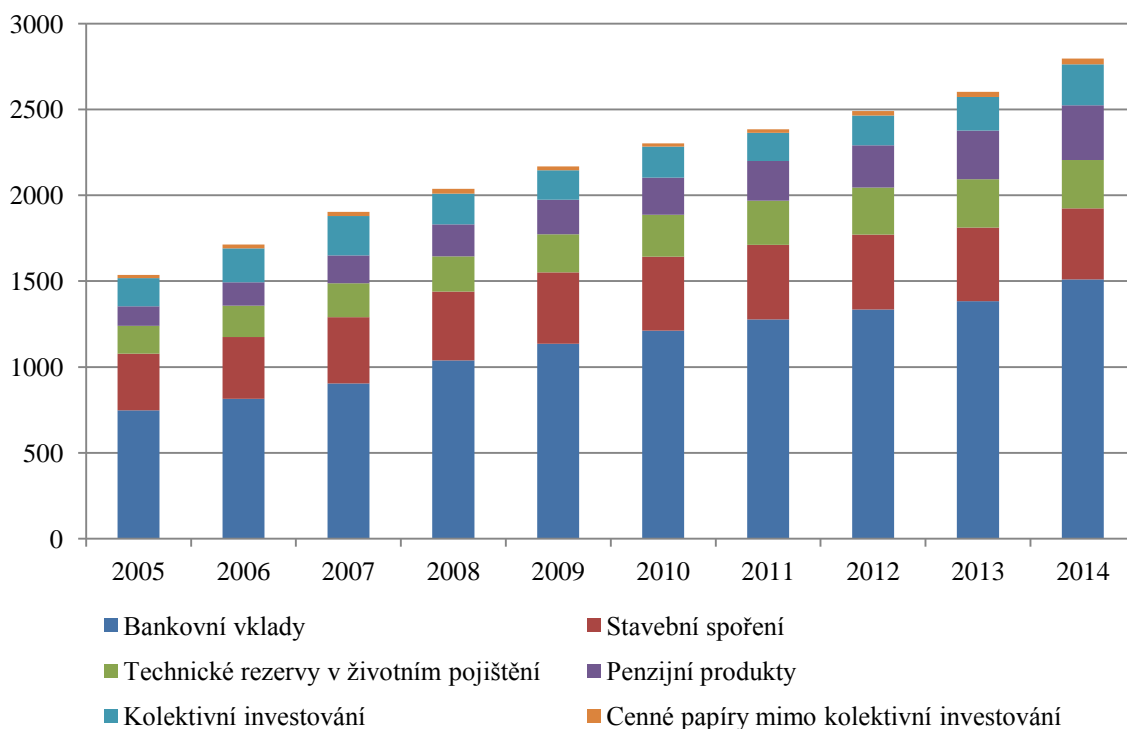

Zdroj: vlastní zpracování na základě Asociace pro kapitálový trh (2015a)

4.3.7 Celkové úspory domácností v ČR

Celková struktura úspor domácností v ČR je tedy tvořena bankovními vklady, stavebním spořením, technickými rezervami životního pojištění, penzijními produkty, fondy kolektivního investování a cennými papíry mimo kolektivní investování.

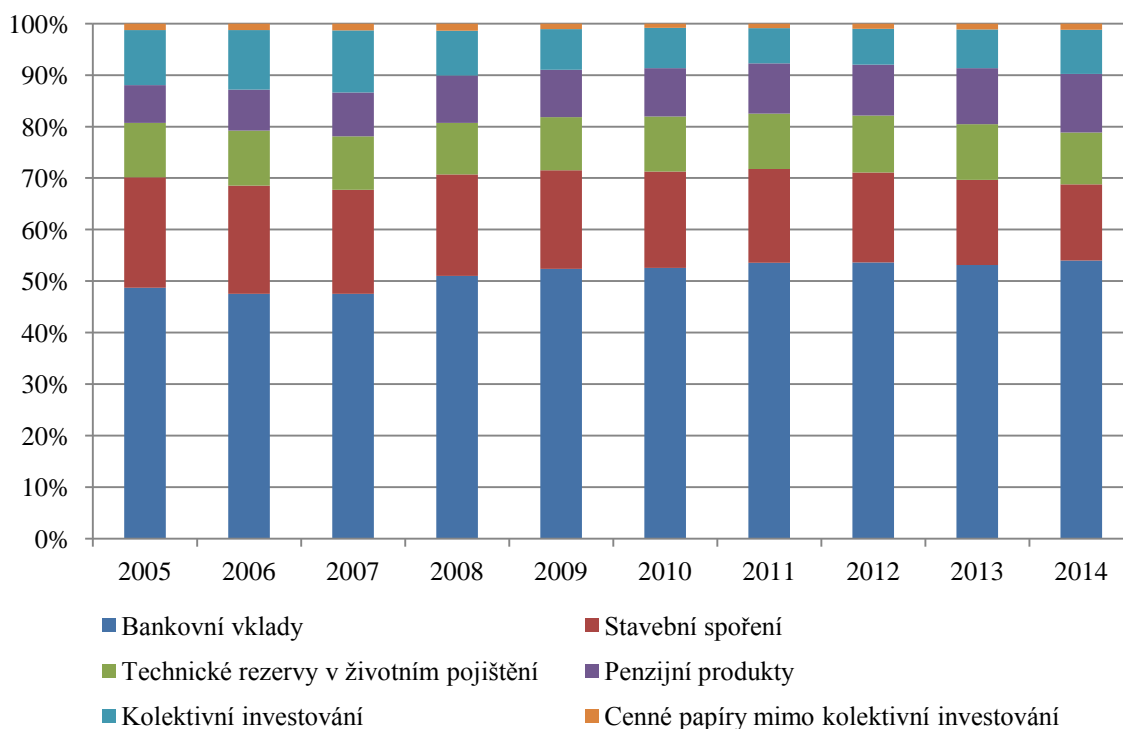
Graf č. 14: Vývoj struktury úspor domácností v ČR v letech 2005 – 2014 (v mld. Kč)

Zdroj: vlastní výpočty

V grafu č. 14 je vidět, že v České republice postupně dochází ke kumulování úspor domácnostmi, přičemž nedochází k žádným zásadním zvrátům v preferencích obyvatelstva. Základem je umístování úspor v bankách. V čase téměř neměnné jsou sympatie Čechů ke stavebnímu spoření jakožto relativně výnosnému produktu s podporou státu. Vzhledem k tomu, že finanční odborníci doporučují držet na běžných a spořicíh účtech finanční rezervu na 3 – 6 měsíců, je třeba konstatovat, že Češi nevyužívají příliš možností, které jim umožní zachování reálné hodnoty peněz, tedy obranu před inflací, např. prostřednictvím investování.

Graf č. 15: Vývoj struktury úspor domácností v ČR v letech 2005 – 2014 (v %)

Zdroj: vlastní výpočty

V grafu č. 15 je dokonce vidět, že podíl úspor v bankách mírně každoročně roste. Podíl stavebního spoření na celkových úsporách klesá. Relativně neměnný je podíl úspor v rezervách životního pojištění, roste podíl v penzijních produktech. Češi si uvědomují, že v budoucnu bude mít stát těžké se o občana v důchodovém věku postarat.

4.4 Struktura úspor domácností ve vybraných zemích

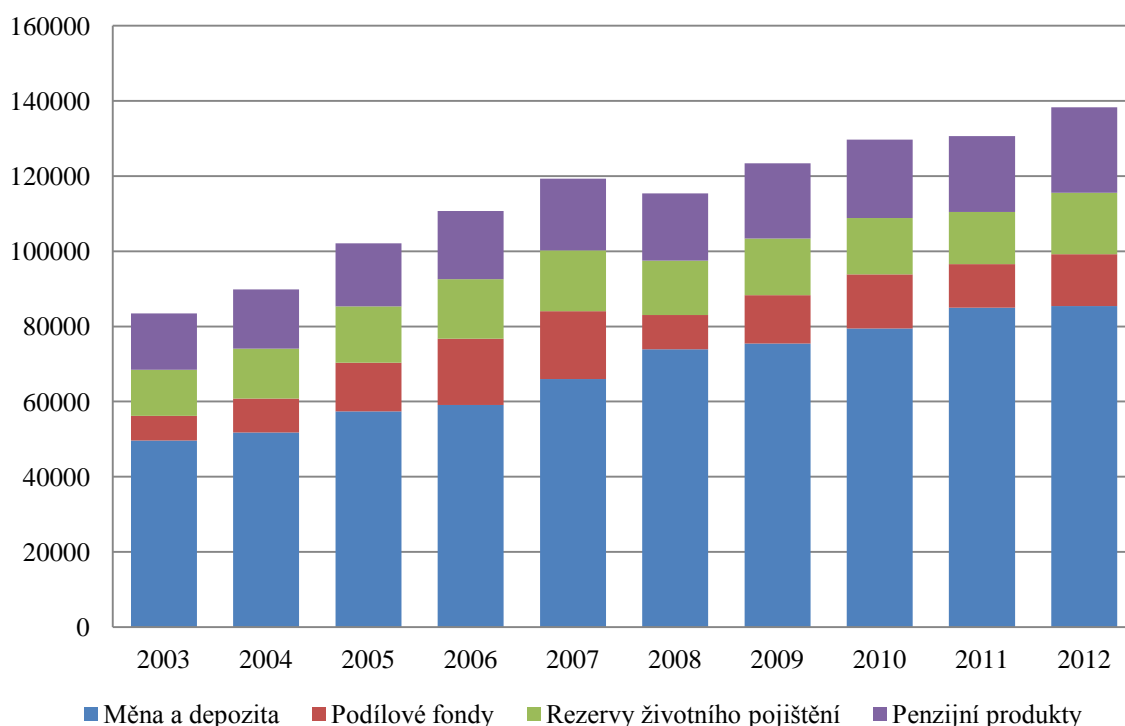
Tato část práce si klade za cíl komparovat rozdíly ve spořicíh zvyklostech mezi vybranými evropskými zeměmi a odpovídat na důvody těchto odlišností. Země byly vybrány z důvodu historické, ekonomické a politické provázanosti s naší zemí. Předmětem zkoumání budou tyto země: Slovensko a Maďarsko jako zástupci Visegrádského uskupení, dále Rakousko jako vyspělá evropská země s doplněním o dvě severské země – Finsko a Norsko. O severských zemích se hovoří jako o místech blahobytu a vysoké životní úrovně. Srovnávací data jsou získávána z portálu OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Vzhledem k metodologii portálu OECD bude u jednotlivých zemí počítáno se složkou „depozita a měna“, tedy s bankovními vklady a hotovostí drženou domácnostmi dohromady (na rozdíl od předcházející kapitoly pojednávající o struktuře úspor v ČR bez sledování držení hotovosti domácnostmi). Pro zjednodušení budou zkoumány tyto typy

úspor: Měna a depozita, podílové fondy, rezervy životního pojištění a penzijní produkty. Pro účely komparace bude v závěru této kapitoly použita metodika OECD i pro ČR.

4.4.1 Finsko

Finsko patří mezi skandinávské země, které jsou obecně známy svou vysokou životní úrovní. Finsko má asi polovinu obyvatel oproti České republice, je součástí EU a platí se v něm Eurem. Je známé především nerostným bohatstvím, kladným postojem k jaderným elektrárnám a pro spoustu uživatelů digitálních technologií synonymem růstu i ústupu značky NOKIA.

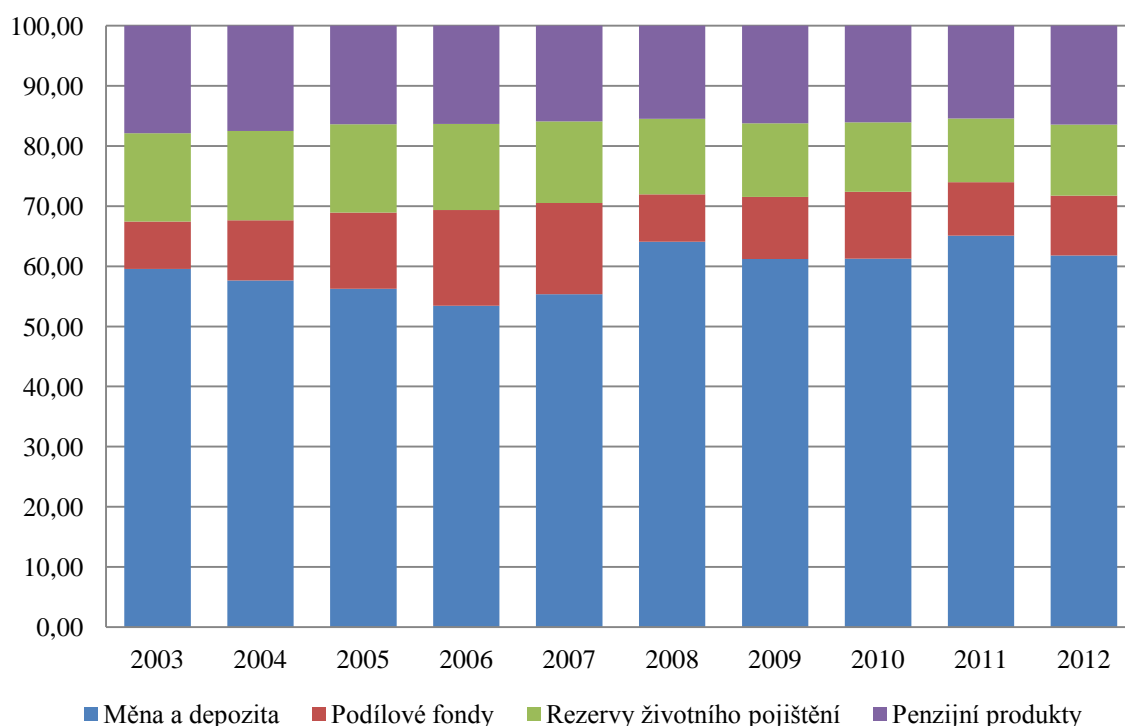
Graf č. 16: Vývoj struktury úspor domácností ve Finsku v letech 2003 – 2012 (v mil. Euro)

Zdroj: vlastní zpracování na základě OECD (2015)

Dle grafu č. 16 ve Finsku po dobu zkoumaných deseti let až na výjimku úspory domácností rostou. V době vypuknutí americké hypoteční krize (vývoj z roku 2007 do roku 2008) je patrné snížení celkového objemu úspor, přičemž nejvyšší odliv peněz se týkal podílových fondů. Část prostředků z podílových fondů byla přeměrována do bezpečné hotovosti a depozit. Další vývoj ukazuje, že finské domácnosti po roce 2007 pokračují v kumulaci úspor a získávají opět důvěru v podílové fondy.

Graf č. 17: Vývoj struktury úspor domácností ve Finsku v letech 2003 – 2012 (v %)

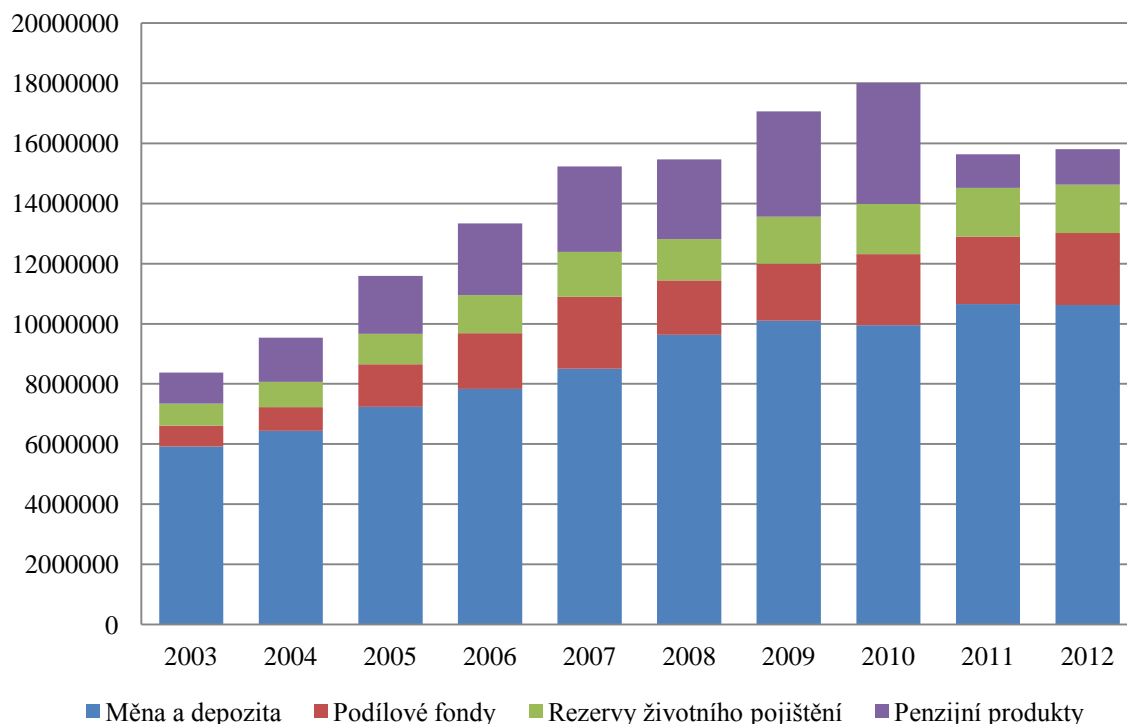
Zdroj: vlastní zpracování na základě OECD (2015)

V druhém grafu č. 17, který se týká úspor finských domácností, je viditelný obrovský nárůst majetku domácností v podílových fondech až do roku 2007, kdy opatrnostní motiv způsobil přelití části úspor do hotovosti a bankovních vkladů. Rezervy v životním pojištění a v penzijních produktech při ekonomickém útlumu po roce 2007 téměř nebyly dotčeny. Finové si dlouhodobě drží v hotovosti a na bankovních vkladech úspory ve výši oscilující kolem 60 % svých disponibilních úspor.

4.4.2 Maďarsko

Maďarsko patří mezi bývalé postkomunistické země. Má téměř totožný počet obyvatel jako Česká republika. Do srovnání bylo Maďarsko zařazeno kvůli následné komparaci země právě s Českou republikou. V současné době je Maďarsko v Evropě známo mj. nepopulárními kroky vlády vedoucími k odejmutí možnosti odkládat si peníze v rámci soukromých penzijních fondů a tvrdou rétorikou předsedy vlády Viktora Orbána, který zavádí v zemi různá tvrdá opatření vedoucí k vyrovnanějšímu rozpočtu a k vyššímu výběru daní (např. navýšené daně pro banky operující v Maďarsku).

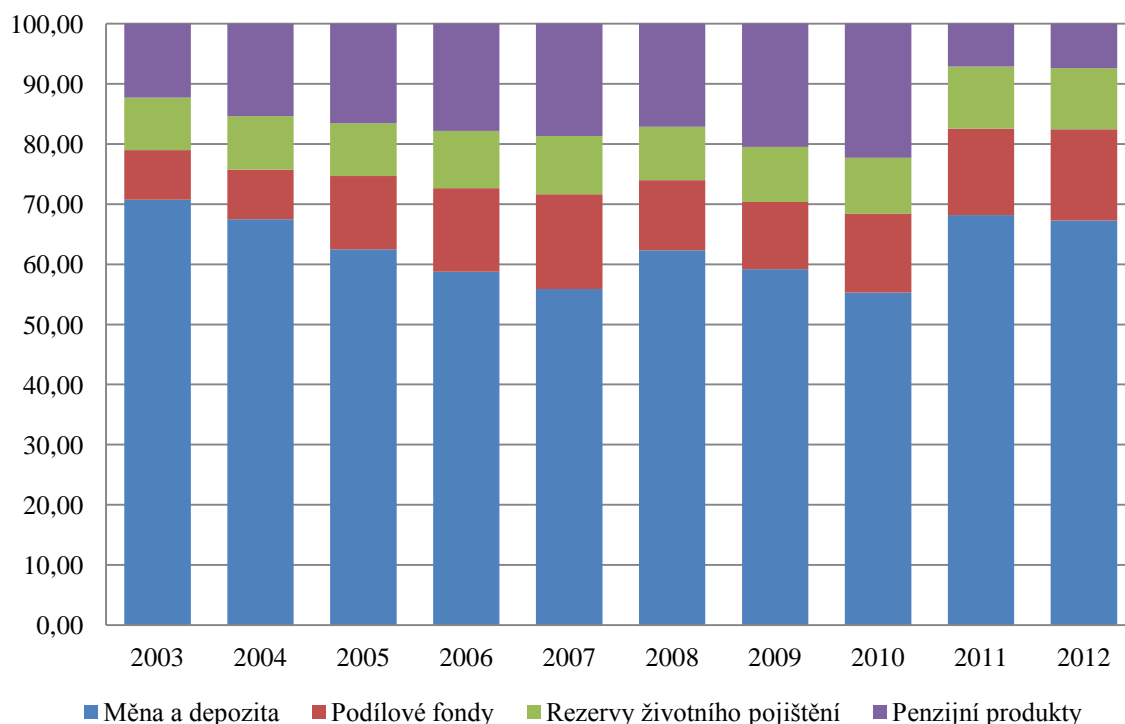
Graf č. 18: Vývoj struktury úspor domácností v Maďarsku v letech 2003 – 2012 (v mil. Forintů)

Zdroj: vlastní zpracování na základě OECD (2015)

Maďaři v průběhu posledních deseti let dokázali téměř každoročně navýšit úspory domácností. I při přechodu z roku 2007 do roku 2008 nedošlo k poklesu. Obrovským zásahem do úspor domácností bylo rozhodnutí maďarské vlády o návratu prostředků soukromých penzijních fondů zpět do průběžného důchodového systému. Kritizované opatření způsobilo velké ztráty podílu maďarských domácností v penzijních produktech. (IDNES, 2010)

Graf č. 19: Vývoj struktury úspor domácností v Maďarsku v letech 2003 – 2012 (v %)

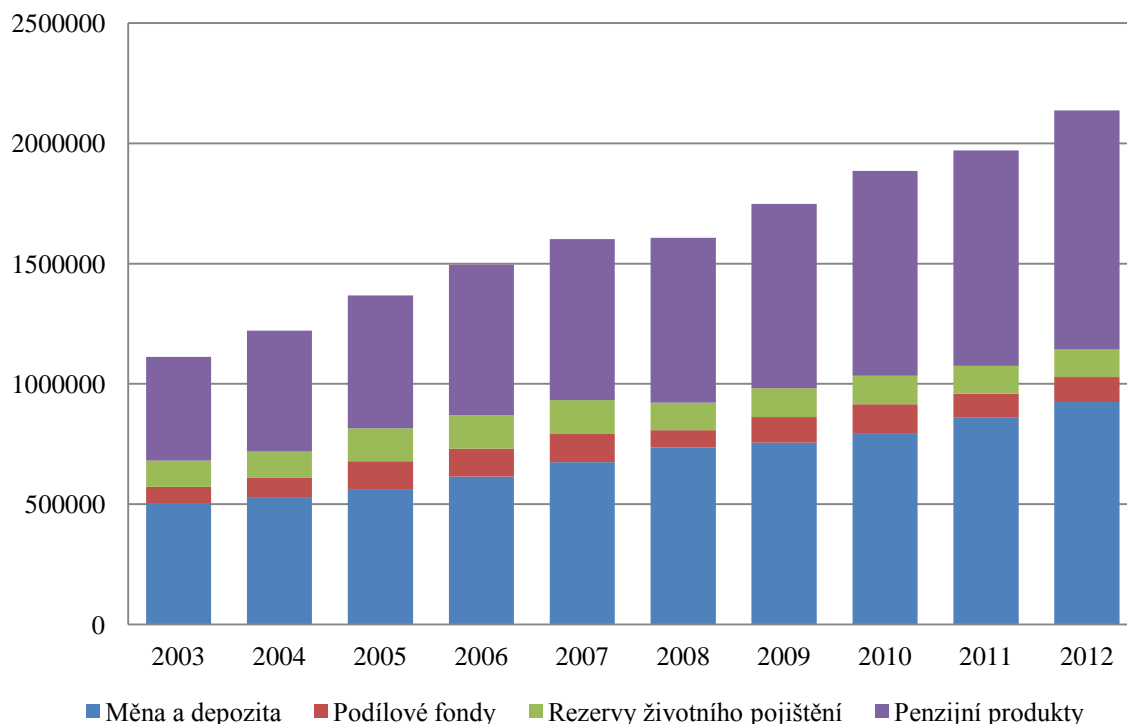
Zdroj: vlastní zpracování na základě OECD (2015)

V grafu č. 19 ještě v roce 2003 drželi maďarské domácnosti přes 70% svých úspor v hotovosti a v bankovních vkladech. Postupně však docházelo k přesouvání těchto prostředků do jiných aktiv, která mohou přinášet vyšší zhodnocení. Vzhledem ke změnám v penzijním systému se opět podíl úspor v hotovosti a v bankách navýšil. Zajímavou skutečností je fakt, že v roce 2012 je více než 15% úspor domácností alokováno do podílových fondů.

4.4.3 Norsko

Norsko jako jediná ze zkoumaných zemí není součástí EU. Je považováno za jednu z nejbohatších zemí v Evropě. Rybolov, obrovské nerostné bohatství, jako je ropa a zemní plyn dává možnosti, jak držet hospodářství a životní úroveň vysoko. Zároveň to ovšem znamená, že spotřebitelské ceny jsou v Norsku podobně vysoké, jako ve Švýcarsku.

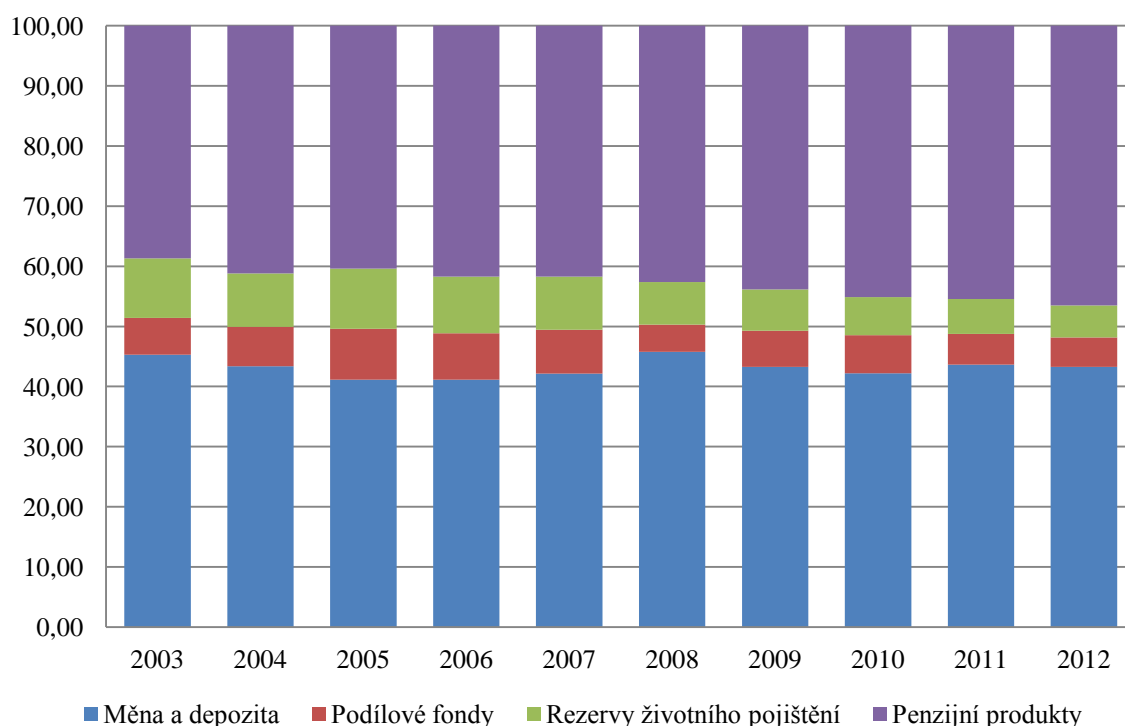
Graf č. 20: Vývoj struktury úspor domácností v Norsku v letech 2003 – 2012 (v mil. norských korun)

Zdroj: vlastní zpracování na základě OECD (2015)

V grafu č. 20 je viditelný velmi vysoký podíl domácností v penzijních produktech. Ze všech úspor domácností tvoří přibližně polovinu. Rezervy v podílových fondech a v rezervách životního pojištění zaujímají spíše marginální význam. Penzijní produkty jsou stejně důležité a využívané jako hotovost a depozita v bankách.

Graf č. 21: Vývoj struktury úspor domácností v Norsku letech 2003 – 2012 (v %)

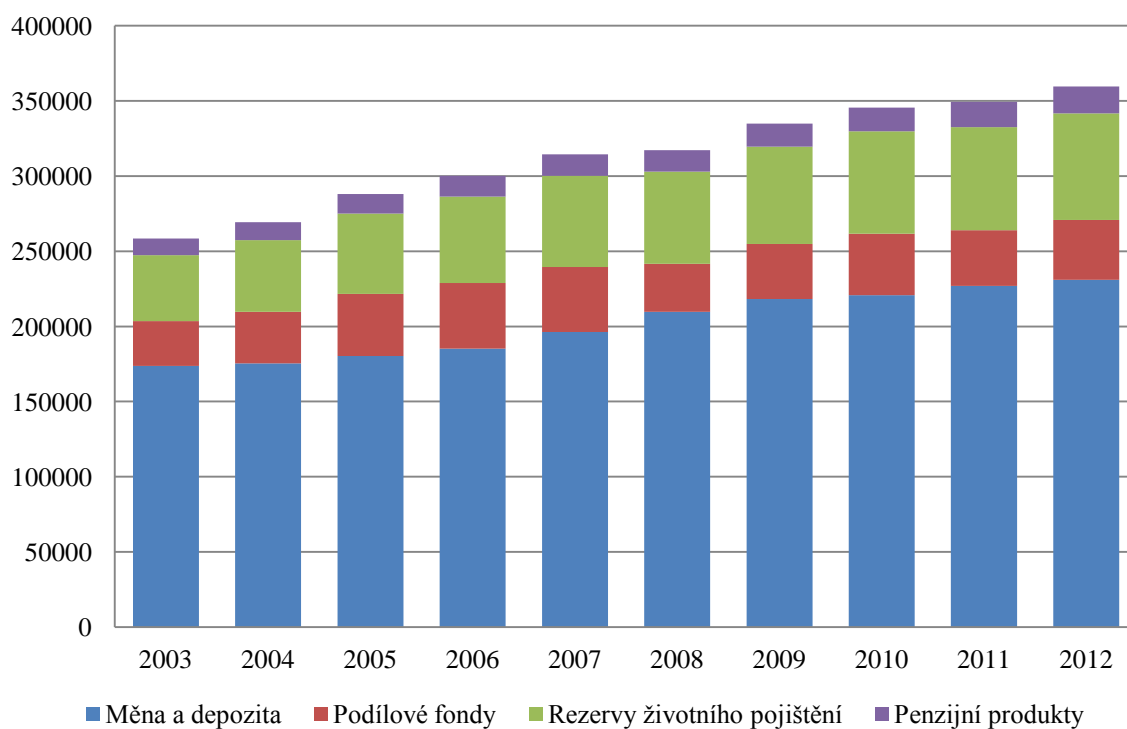
Zdroj: vlastní zpracování na základě OECD (2015)

V grafu č. 21 je patrné postupné snižování váhy rezerv v životním pojištění. Téměř polovina všech úspor domácností je uložena v penzijních produktech a tento podíl stále roste. Pokud nedojde k výrazné změně struktury úspor obyvatelstva v Norsku, je třeba konstatovat, že Norové mají vynikající výchozí podmínky pro zachování vysoké životní úrovně na důchod.

4.4.4 Rakousko

Rakousko jakožto soused České republiky se odlišuje od ostatních zkoumaných středoevropských států především tím, že nemuselo stagnovat kvůli absenci sil, které by do země importovaly socialismus. Rakousko je z pohledu zkoumání úspor zajímavé například tím, že plných 60 % obyvatel drží část svých úspor ve stavebním spoření. (E15, 2015) Pro Českou republiku jsou Rakušané sousedé, kteří mají s námi nejen velmi podobnou mentalitu, ale i geny. Vždyť nejen za dob Rakouska - Uherska jsme byli občany jedné země.

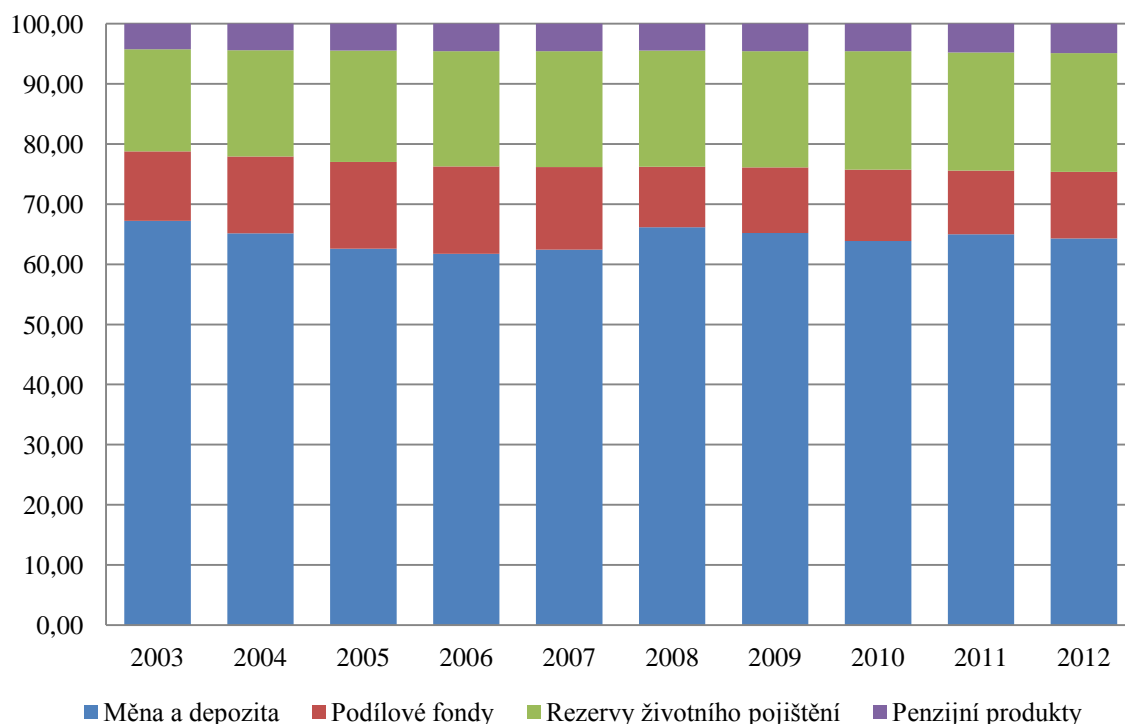
Graf č. 22: Vývoj struktury úspor domácností v Rakousku v letech 2003 – 2012 (v mil. Euro)

Zdroj: vlastní zpracování na základě OECD (2015)

Rakouské domácnosti pomalu, postupně a pravidelně akumulují svoje úspory bez žádných viditelných výkyvů. Velký podíl na úsporách domácností je viditelný v oblasti rezerv životního pojištění. Naopak výrazně menší část úspor zaujímají podíly v penzijních produktech. Často se mluví o tom, že čím stabilnější a vyspělejší je ekonomika dané země, tím menší hrozí volatilita v hospodářských otázkách. A Rakousko je toho přímým důkazem.

Graf č. 23: Vývoj struktury úspor domácností v Rakousku v letech 2003 – 2012 (v %)

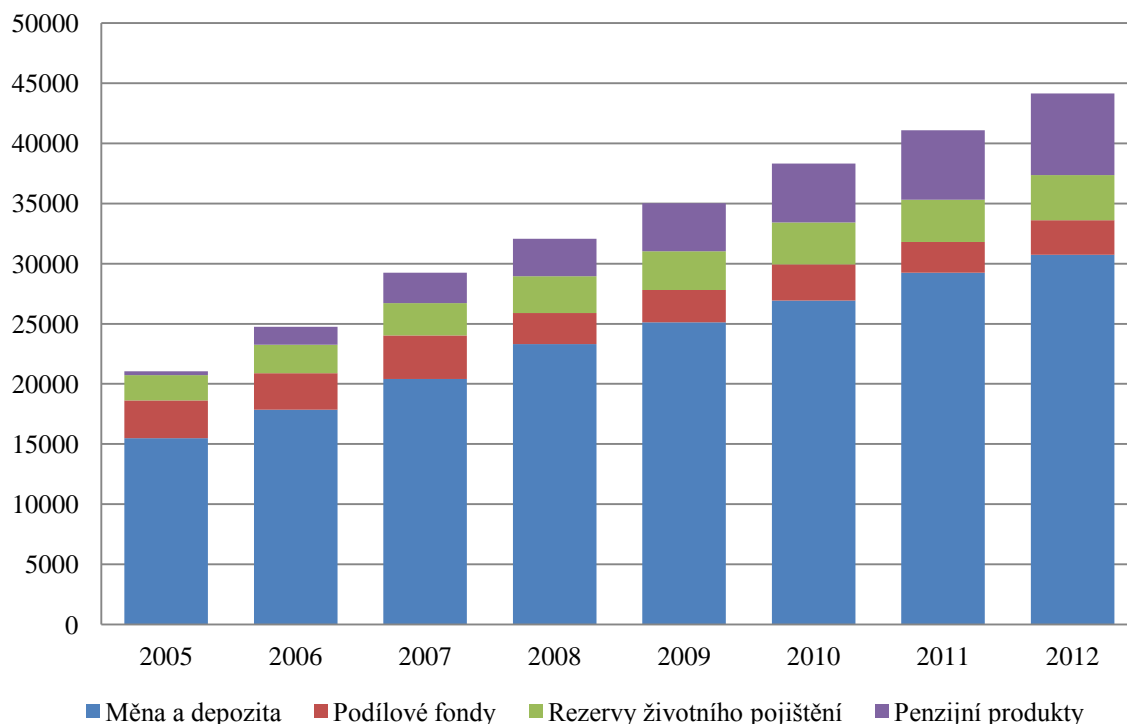
Zdroj: vlastní zpracování na základě OECD (2015)

Rakušané dle tohoto grafu postupně snižují váhu držení úspor v hotovosti a na bankovních účtech ve prospěch rizikovějších, ale vyšší výnos přinášejících aktiv – např. v rezervách životního pojištění. Přesto tento trend není nijak výrazný a např. investice prostřednictvím podílových fondů jsou v posledních deseti letech na velmi podobné úrovni.

4.4.5 Slovensko

Slovenská republika jako náš přímý soused má s námi mnoho společného. Historii, jazyk i podobné hodnoty. Při zániku České a Slovenské Federativní Republiky a vzniku samostatné České republiky a Slovenské republiky v roce 1993 jsou oba státy stále úzce hospodářsky propojeny – jsme vzájemnými velkými nejen obchodními partnery. Slovensko v současné době dosahuje v Evropě velmi dobrých hospodářských výsledků.

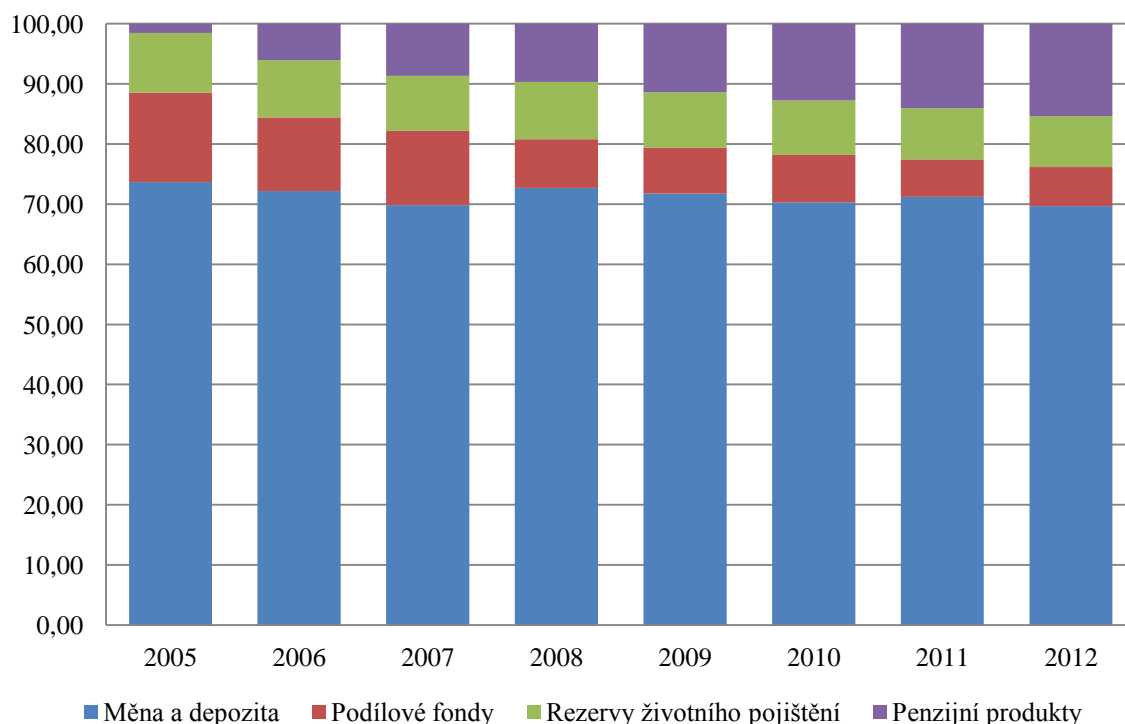
Graf č. 24: Vývoj struktury úspor domácností na Slovensku v letech 2005 – 2012 (v mil. Euro)

Zdroj: vlastní zpracování na základě OECD (2015)

Na první pohled je v grafu č. 24 jasně viditelný obrovský nárůst úspor slovenských domácností, a to více než o 100 % za osm let (oproti ostatním zemím nemohla být komparována data i za rok 2003 a 2004, protože ve srovnání OECD chyběly informace o objemu úspor domácností v rezervách životního pojištění a v penzijních produktech). Vzhledem ke zvyšujícím se příjmům slovenských domácností však nárůst úspor není žádným překvapením.

Graf č. 25: Vývoj struktury úspor domácností na Slovensku v letech 2005 – 2012 (v %)

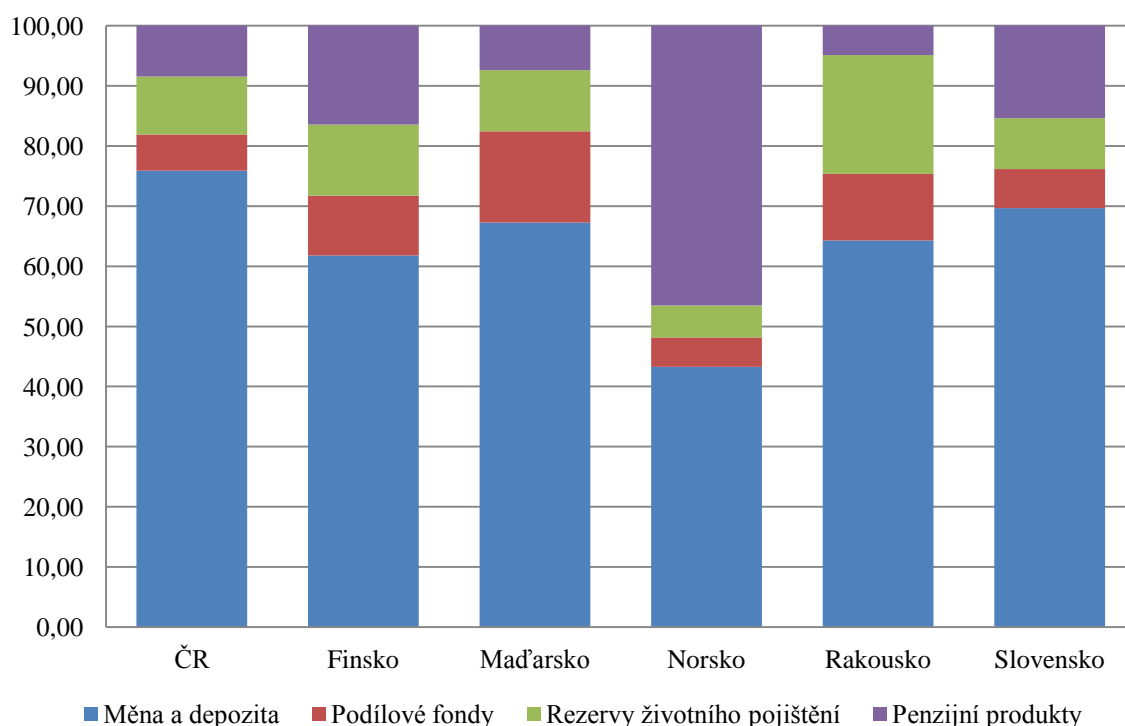
Zdroj: vlastní zpracování na základě OECD (2015)

V grafu č. 25 je dobře viditelný výrazný nárůst váhy penzijních produktů. I přes otevřenou averzi premiéra Roberta Fica ke druhému pilíři drží Slováci v zabezpečení na důchod stále vyšší a vyšší objem prostředků. Naopak se snižuje váha podílových fondů. Slovenské domácnosti drží v hotovosti a v bankovních produktech stabilně kolem 70 % svých úspor.

4.4.6 Komparace struktury úspor ve vybraných zemích

V následujícím obrázku č. 26 dochází k přímé konfrontaci strategií domácností. Takovéto univerzální srovnání není jen ekonomickou komparací, ale hovoří i o mentálním nastavení domácností v různých státech Evropy.

Graf č. 26: Komparace struktury úspor domácností ve vybraných zemích v roce 2012 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování na základě OECD (2015)

V tomto závěrečném srovnání je patrný velmi výrazný sklon umisťovat úspory v bankách u domácností v Maďarsku, Slovensku a především v České republice. Zatímco Finové, Rakušané a především Norové myslí i na dalekou budoucnost a svěřují své úspory pojišťovnám, penzijním společnostem a investičním společnostem, domácnosti z bývalého východního bloku se zatím stále učí, jak efektivně spravovat svoje úspory. V celé Evropě se hovoří o tom, že pro vlády bude velmi obtížné financovat důchodový systém. Vklady na bankovních účtech a hotovost zpravidla ztrácí svoji reálnou hodnotu. Pro zachování životní úrovně je tedy vhodné přemýšlet o tom, kam umisťovat úspory domácností, které jsou určeny na budoucí cíle – tedy např. na zajištění financování studia a vstup do samostatného života dětí, nákup nemovitosti, financování důchodu. Ze šesti zemí však naštěstí není žádná, která by nevyužívala dostupné a legislativně kvalitně ošetřené možnosti, jak „lépe“ zhodnotit své úspory. O tom, jak je možné konkrétně přispět k efektivnějšímu rozdělení úspor domácností, pojednává kapitola diskuse a doporučení.

4.5 Diskuse a doporučení

Obyvatelé České republiky jsou konzervativní. Obecně, podle statistik. Je možné říci, že opatrnosti není nikdy dost. Jistota je v našem životě důležitá. Málokdo ovšem přemýšlí nad tím, že i jistota je zbožím, za které se platí. Například penzijní společnosti, které ze zákona nesmí u transformovaného fondu dosahovat záporného zhodnocení (musely by rozdíl nahradit z vlastních zdrojů), jednoduše zhodnocují prostředky velmi konzervativně, případně si platí za zajištění proti poklesu (a tyto náklady snižují výnos fondu). Občan tiše doufá, že jeho spoření na důchod přinese výnos alespoň na úrovni inflace.

Zajímavé je, že i když mají Češi rádi jistotu, jsou zároveň velmi aktivní a podnikaví. Obrovské množství osob samostatně výdělečně činných mělo odvahu vzít na sebe veškerou zodpovědnost a začít podnikat. Podnikatel si sám hledá zákazníky, je často ředitel, řemeslník, účetní a dopravce v jednom. Podnikatel podstupuje obrovské riziko, že jeho podnikatelský plán nevyjde a jeho podnikání nenaplní jeho očekávání a finanční stabilita jeho a jeho rodiny může být ohrožena. Ale v nakládání s úsporami domácností jsme konzervativní a často považujeme běžný účet jako nejbezpečnější přístav.

Velký vliv na chování domácností mají zkušenosti z minulosti. V počátcích socialismu existovalo velmi omezené množství způsobů, jak diverzifikovat úspory. Češi chodili do práce, vydělávali a paradoxně neměli za co utrácet. Peníze jednoduše nechávali ve spořitelnách a čekali. Vznikl návyk – peníze patří do spořitelny. Po roce 1989 se otevřely dveře světu a nastalo období hledání možností, jak se realizovat, jak vyniknout, jak ukázat, že jsou v ČR chytrí, vzdělaní a vynalézaví lidé. A začali podnikat. Jenže někteří lidé nemohou nebo nechtějí podnikat (zdravotní důvody, chybí myšlenka, odvaha, peníze na rozjezd firmy, jsou spokojeni jako zaměstnanci...). Ale se svými úsporami mohou podpořit podnikání těch firem, které už na trhu jsou, přispět tak k jejich úspěchu a podílet se na jejich úspěchu – vydělávat s nimi. Mohou investovat.

Je obecně známo, že úspory se mají diverzifikovat – rozměňovat riziko. Část peněz na operativní potřebu nechat na účtu v bance, další peníze, které budou potřeba na dovolenou odkládat na spořicí účet. Je možné chytře využít zajímavě úročeného stavebního spoření se státní podporou na rekonstrukci koupelny. Pro dvouletou dcerku odkládat 500 Kč měsíčně do vyváženého fondu, aby měla na svatbu (a snem rodiče může být předání hodnotného daru – zlatého slitku o váze jedné trojské unce, který se dá aktuálně koupit za cca třicet tisíc korun k promoci). Kvůli pořízení pozemku plánovaného za patnáct let nakoupit dividendové akcie velkých společností a na důchod si odkládat do (poplatkově

velmi vstřícného) doplňkového penzijního spoření, protože kdo ví, jaké budou státní důchody, a suma v DPS na konci zajistí měsíční rentu deset tisíc korun po dobu deseti let...

Výše uvedený odstavec ilustruje, že pro efektivní řízení úspor domácností je důležité nejen mít prostředky, ale především mít cíl, plán pro tyto prostředky. V momentě, kdy domácnost zná svoje plány a cíle do budoucna (a samozřejmě zná svoje finanční rezervy, příjmy a výdaje), je mnohem snazší tyto plány a cíle naplňovat. Minimálním cílem každé domácnosti by měla být vytvořená finanční rezerva pro nepředvídané situace ve výši 3 – 6 měsíčních příjmů. Při absenci této rezervy hrozí např. nebezpečné zadlužení drahými půjčkami predátorských úvěrových společností. Na našem trhu je množství produktů a služeb, které je možno chytře využít ke splnění všech budoucích cílů. Finanční trh je však pro spoustu lidí složitý a informace o něm nesrozumitelné. Proto je klíčem ke kvalitní správě úspor domácností dobrá finanční gramotnost.

V současné době, kdy prim hraje informační otevřenost zásluhou internetu, je možné hledat odpovědi a poradit se o financích právě na veřejné síti, v bankách, pojišťovnách případně s finančními poradci. Kvalita poradenství kolísá a je cílem různých vládních či nevládních institucí, aby regulace směřovala k větší kvalitě, odbornosti a stabilitě oboru. Již v současné době např. poradci, kteří chtějí prodávat penzijní produkty na českém trhu, musí mít minimálně ukončené středoškolské vzdělání s maturitou a úspěšně absolvovanou zkoušku u akreditační komise.

Finanční gramotnost by se měla stát pojmem, se kterým se začnou setkávat v rámci výuky už školáci na základních a studenti na středních školách a učilištích. Je nutná přísná kontrola, případně regulace zprostředkovatelského trhu, aby došlo k zamezení působení firem, které doručují svým zákazníkům nevhodné produkty a služby. Rovněž pokud finanční instituce budou poskytovat transparentní informace a pokud občané budou důvěřovat naší legislativě a tomu, že občan jako základní a nejdůležitější jednotka státu je jeho součástí a pod jeho ochranou, pak bude zřejmé, že v tomto férovém prostředí bude moci občan buď sám, nebo s pomocí odborníka efektivně a chytře spravovat svoje úspory tak, aby plnily jeho cíle a chránily ho před nebezpečími. A okolnosti nasvědčují tomu, že se občané postupně učí lépe spravovat svoje úspory tak, aby jim přinášely větší užitek. Vývoj popisovaný v praktické části tomu nasvědčuje.

Všechny informace v této bakalářské práci byly zpracovány právě proto, aby komplexní náhled na problematiku nutil k zamyšlení nad stávající situací, ukazoval, jak spravují své úspory domácnosti v dalších zemích, a motivoval ke změně, pokud bude identifikována jako změnou k lepšímu.

Výsledky práce ukazují, že se domácnosti v České republice spoléhají především na lehce dostupné a jednoduché formy ukládání úspor, jako je hotovost, běžné účty a stavební spoření. Složitější formy vytváření úspor, mezi něž patří dlouhodobé a investiční produkty, zatím nejsou příliš rozšířené. Z výsledků je také zřejmé, že české domácnosti v porovnání s dalšími zeměmi mnohem pomaleji zavádějí využívání moderních spořicíh a investičních produktů. Mezi důvody patří především nízká míra informovanosti občanů a strach ze ztráty finančních prostředků.

Z toho plyne, že práce finančních ústavů nebo poradců by měla ještě více směřovat k předávání srozumitelných a pravdivých informací o možnostech střednědobého a dlouhodobého zhodnocování úspor. Pouze klient, který rozumí a věří produktu, by měl uvažovat o jeho koupi. Je také důležité nejen nabídnout a prodat klientovi produkt, ale pečlivě zjišťovat informace o klientovi a vyhodnocovat, zda a jaký produkt bude vhodný pro uspokojení jeho konkrétních potřeb. Je zde tedy obrovský potenciál k tomu, aby se z finančních ústavů nebo poradců stal nejen prodejce, ale i partner, který bude dlouhodobě budovat vztah s veřejností, dbát na svoje dobré jméno a svou činností zvyšovat finanční gramotnost občanů. Ti mají právo nebýt odborníky ve světě financí. Jsou odborníky v jiných oborech. A jsou tedy slabší stranou, která si ze strany finančních institucí a poradců zaslouží maximální a profesionální péči v oblasti péče o jejich úspory.

5 Závěr

V České republice jsou úspory domácností drženy především na bankovních vkladech. Z důvodu nízkých úrokových sazeb je viditelný odklon od termínovaných k netermínovaným vkladům. Na účtech v bankách drží české domácnosti 1,5 bil. Kč.

Druhým nejoblíbenějším způsobem držení úspor českých domácností je stavební spoření, které je kombinací úroku vyššího, než na běžných účtech, státní podpory a možností levného úvěru na financování vlastního bydlení nebo rekonstrukce. Ve stavebních spořitelnách je uloženo přes 400 mld. Kč.

Další úspory českých domácností leží ve státem podporovaných penzijních produktech (320 mld. Kč), rezervách životního pojištění (280 mld. Kč) a ve fondech kolektivního investování (240 mld. Kč).

Z tohoto rozdělení je zřejmé, že české domácnosti mají větší objem prostředků uložen v bankách a stavebních spořitelnách, na které se na jednu stranu vztahuje záruka za tyto vklady ve výši 100% do ekvivalentu cca 2,7 mil. Kč, na druhou stranu tyto vklady zpravidla ztrácejí svou reálnou hodnotu kvůli inflaci. Důvody, proč jsou čeští střadatelé konzervativní, vycházejí z několika skutečností, především z návyku, že peníze jsou bezpečné v bankách, a také kvůli nízké finanční gramotnosti, která potlačuje důvěru občanů v produkty s investičním rizikem.

Ve srovnání zemí je vidět, že Norsko, Rakousko a Finsko, které nezažily dobu socialismu a tedy omezené možnosti, jak se starat o úspory, dokážou umisťovat větší část úspor domácností i do dlouhodobějších rezerv, které mohou přinášet vyšší výnos a ochránit tak lépe před inflací. Naopak v Maďarsku a na Slovensku je viditelné, že s Českou republikou podobná historie druhé poloviny minulého století způsobuje teprve postupný přechod k novým možnostem, jak se cíleně a efektivně starat o úspory domácností. Tento vývoj je ovlivněn nejen finanční gramotností Čechů, ale i legislativou, kvalitou nabízených finančních služeb, důvěrou ve finanční zprostředkovatele apod. Naše domácnosti každopádně postupně směřují k větší diverzifikaci a k využívání i dlouhodobých a zpravidla výnosnějších programů pro svoje úspory, což vytváří dobrý předpoklad pro další rozvoj finančního trhu.

6 Seznam použité literatury

- BLAHÁKOVÁ, Milena, 2014. *Moje místo v ING – pracovní sešit*. Vyd. 1. Praha: ING životní pojišťovna, N. V. 52 s.
- FILIP, Miloš, 2006. *Osobní a rodinné bohatství: jak chytře investovat*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck. 381 s. ISBN 80-7117-9523-2.
- JANDA, Josef, 2013. *Jak žít šťastně na dluh*. Vyd. 1. Praha: Grada. 176 s. ISBN 978-80-247-4833-7.
- KALABIS, Zbyněk, 2005. *Bankovní služby v praxi*. Vyd. 1. Brno: ComputerPress. 148 s. ISBN 80-251-0882-1.
- LEBIEDZIK, Marian, 2007. *Světová ekonomika*. Vyd. 1. Brno: ComputerPress. 280 s. ISBN 978-80-251-1510-7.
- MADURA, Jeff, 1992. *Financialmarkets and institutions*. 2nd ed. St. Paul: WestPub. Co. 717 p. ISBN 03-148-7735-5.
- MUSIL, Petr et al., 2008. *Ekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 412 s. ISBN 978-80-7380-126-7.
- PICHANIČ, Mikuláš, 2004. *Mezinárodní management a globalizace*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck. 176 s. ISBN 80-7117-9886-X.
- REVENDA, Zbyněk, 2008. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Vyd. 4. Praha: Management Press. 627 s. ISBN 978-80-7261-132-4.
- SMRČKA, Luboš, 2010. *Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck. 538 s. ISBN 978-80-7400-199-4.
- SVOBODA, Jan, 2014. *Otevřené podílové fondy I. – trenérský pracovní sešit*. Vyd. 1. Praha: ING životní pojišťovna, N. V. 22 s.
- SYROVÝ, Petr et al., 2014. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. Vyd. 2. Praha: Grada. 220 s. ISBN 978-80-247-4832-0.
- ŽLEBKOVÁ, Michaela et al., 2004. *Bankovníctví pro střední školy a veřejnost*. Vyd. 1. Praha: Fortuna, 199 s. ISBN 80-716-8900-9.
- WALKER, Ian, 2013. *Výzkumné metody a statistika*. Vyd. 1. Praha: Grada. 218 s. ISBN 978-80-247-3920-5.

Zdroje odborných časopisů

LIBICH, Jan, 2014. Na budoucnost se lidem myslet nechce. *Ekonom: Týdeník hospodářských novin*. Roč. 2014, č. 36, s. 16-19. ISSN 1210-0714.

POTŮČEK, Martin, 2014. Rovný důchod se vrací do hry. *Ekonom: Týdeník hospodářských novin*. Roč. 2014, č. 22, s. 16-18. ISSN 1210-0714.

RAIDL, Josef, 2014. Kde spořit na stáří? V podílových fondech. *Ekonom: Týdeník hospodářských novin*. Roč. 2014, č. 14, s. 46-49. ISSN 1210-0714.

THE ECONOMIST, 2014. Proč neriskujeme? Kvůli dětství i hororům. *Ekonom: Týdeník hospodářských novin*. Roč. 2014, č. 15, s. 32-33. ISSN 1210-0714.

Elektronické zdroje

ASOCIACE ČESKÝCH STAVEBNÍCH SPOŘITELEN, 2015. Legislativa. *Acss.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.acss.cz/cz/prakticke/legislativa>

ASOCIACE ČESKÝCH STAVEBNÍCH SPOŘITELEN, 2015a. Vývoj statistik. *Acss.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.acss.cz/cz/novinari-a-odbornici/vyvoj-statistik/>

ASOCIACE PENZIJNÍCH FONDŮ ČR, 2015. Vybrané ekonomické ukazatele. *Apfcr.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/cs/vybrane-ekonomicke-ukazatele/>

ASOCIACE PRO KAPITÁLOVÝ TRH, 2014. Zpráva o činnosti asociace pro kapitálový trh za rok 2013/2014 a o cílech a úkolech na další období. *akater.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: http://www.akater.cz/download/3021-akat-cr_cz_2013-14.pdf

ASOCIACE PRO KAPITÁLOVÝ TRH, 2015. Výroční zprávy. *akater.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.akater.cz/public/vypisUniversal.do?typZpravy=6http://www.akater.cz/public/vypisUniversal.do;jsessionid=4E9F37360418DB65416CF74C272FE48D?typZpravy=6>

ASOCIACE PRO KAPITÁLOVÝ TRH, 2015a. Kolektivní investování. *Akater.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.akater.cz/public/vypisUniversal.do?typZpravy=8>

BORŮVKOVÁ, Jana et al., 2014. Statistika v SPSS. *vspj.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: [http://www.vspj.cz/ISBN/Skripta%20-%20VŠPJ/Statistika%20v%20SPSS%20-%20Jana%](http://www.vspj.cz/ISBN/Skripta%20-%20VŠPJ/Statistika%20v%20SPSS%20-%20Jana%20)

20Borůvková,%20Petra%20Horáčková,%20Miroslav%20Hanáček.pdf

ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN, 2015. Výroční zprávy. *Cap.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/o-nas/vyrocní-zpravy>

ČESKÁ SPOŘITELNA A.S, 2015. Doplnkové penzijní spoření – III. pilíř. *Csas.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.csas.cz/banka/nav/osobni-finance/doplňkove-penzijni-sporeni---iii-pilir/statni-podpora-doplňkoveho-penzijniho-sporeni-d00021004>

ČNB, 2015. Kolektivní investování. *Cnb.cz* [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: http://www.cnbprovsechny.cnb.cz/cs/osobni_finance/investice/moznosti_investovani/kolektivni_investovani.html

ČNB, 2015a. ARAD systém časových řad. *Cnb.cz* [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=1&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=13645&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10%2C11%2C12%2C13%2C14&p_strid=AABCAE&p_od=199301&p_do=201502&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C

ČNB, 2015b. Měnověpolitické nástroje. *Cnb.cz* [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/

ČSÚ, 2014. Míra úspor domácností. *Czso.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tsdec240>

ČSÚ, 2015. Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS – Metodika. *Czso.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zam_vsps

ČSÚ, 2015a. Inflace - druhy, definice, tabulky. *Czso.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace

ČSÚ, 2015b. Disponibilní důchod. *Czso.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/mi/mi_ukazatel.jsp?kodukaz=6448

CSUGEO, 2008. Úspory a zadluženost: očitly se české úspory v dluhové pasti? *Csugeo.i-server.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: [http://csugeo.i-server.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/95004013D0/\\$File/115108k02.pdf](http://csugeo.i-server.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/95004013D0/$File/115108k02.pdf)

ČT24, 2014. Druhý penzijní pilíř zruší vláda k lednu 2016. *Ceskatelevize.cz* [online]. [cit.

2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/292180-druhy-penzijni-pilir-zrusi-vlada-k-lednu-2016/>

EUROSTAT, 2014. Keyindicators. *Appsso.eurostat.ec.europa.eu* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z:

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nasa_10_ki&lang=en

EUROSTAT, 2015. Unemploymentrate by sex and agegroups - annualaverage, %. *Appsso.eurostat.ec.europa.eu* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en

EUROSTAT, 2015a. Inflationrate. *Appsso.eurostat.ec.europa.eu* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00118&plugin=1>

EUROSTAT, 2015b. Income and livingconditions. *Appsso.eurostat.ec.europa.eu* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/ilc_esms.htm

EUROSTAT, 2015c. Disposable income, gross. *Appsso.eurostat.ec.europa.eu* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nasa_10_nf_tr&lang=en

E15, 2015. Stavební spoření stále láká. Česko je počtem smluv třetí v Evropě. *zpravy.e15.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: http://zpravy.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/stavebni-sporeni-stale-laka-cesko-je-poctem-smluv-treti-v-evrope-1182029#utm_medium=selfpromo&utm_source=e15&utm_campaign=copylink

FINANCE, 2015. Nižší daně díky pojištění. *Finance.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/pojisteni/osoby/zivotni-pojisteni/danova-uspora/>

FINANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ, 2007. Podílový fond. *Financnivzdelavani.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.financnivzdelavani.cz/webmagazine/page.asp?idk=365>

FOND POJIŠTĚNÍ VKLADŮ, 2014. Fond pojištění vkladů v bodech. *Fpv.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.fpv.cz/cs/>

FOND POJIŠTĚNÍ VKLADŮ, 2014a. Finanční instituce v Česku už letos na účet Fondu pojištění vkladů odvedly poplatky ve výši přesahující dvě miliardy korun. *Fpv.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.fpv.cz/cs/aktuality/financni-institute>

-v-cesku-uz-letos-na-ucet-fondu-pojisteni-vkladu-odvedly-poplatky-ve-vysi-presahujici-dve-miliardy-korun.html

FOND POJIŠTĚNÍ VKLADŮ, 2014b. Kolik je pojištěno. *Fpv.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.fpv.cz/cs/kolik-je-pojisteno.html>

FOND POJIŠTĚNÍ VKLADŮ, 2014c. Chcete vědět, jak to funguje v praxi? *Fpv.cz* [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.fpv.cz/cs/otazky-a-odpovedi.html>

IDNES, 2006. Vyplatí se životní pojištění jako spořicí nástroj? *Finance.idnes.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/vyplati-se-zivotni-pojisteni-jako-sporici-nastroj-f8t-/zivotni-pojisteni.aspx?c=A060504_102932_fi_osobni_vra

IDNES, 2010. Maďarské řešení schodku rozpočtu: Znárodní se miliardy úspor na penzi. *Ekonomika.idnes.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/madarske-reseni-schodku-rozpocetu-znarodni-se-miliardy-uspor-na-penzi-1kr-/eko-zahranicni.aspx?c=A101126_190309_eko-zahranicni_abr

ING POJIŠŤOVNA N. V., 2015. Čím jsou charakteristické jednotlivé typy životního pojištění? *Ingpojistovna.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <https://www.ingpojistovna.cz/financni-tipy/seznam-financnich-tipu/cim-jsou-charakteristicke-jednotlive-typy-zivotni-pojisteni.html>

ING ŽIVOTNÍ POJIŠŤOVNA N. V. 2015. Novela zákona o daních z příjmů a životní pojištění od roku 2015. *Ingpojistovna.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: www.ingpojistovna.cz/o-nas/pravni-ustanoveni/novela-zakona-2015

ING BANK, 2015. Čtyři z deseti Čechů nemají žádné úspory. *Ingbank.cz* [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.ingbank.cz/svet-sporeni/clanky/ctyri-z-deseti-cechu-nemaji-zadne-uspory.html>

ING BANK, 2015a. ING BANK index úspor domácností. *Ingbank.cz* [online]. [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://www.ingbank.cz/svet-sporeni/pruzkumy-statistiky/index-uspor-domacnost.html>

ING BANK, 2015b. Historické ceny ING Fondů *Ingbank.cz* [online]. [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://www.ingbank.cz/ing-investice/ing-fondy/vyvoj-cen-fondu/historicke-ceny/>

J&T INVESTIČNÍ SPOLEČNOST, 2012. Fondy kvalifikovaných investorů. *Jtis.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.jtis.cz/fondy/fondy-kvalifikovanych>

-investoru

MPSV, 2012. Změna metodiky ukazatele registrované nezaměstnanosti. *Mpsv.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/zmena_metodiky

OECD, 2015. Financial balance sheets – consolidated. *Stats.oecd.org* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SNA_TABLE710#

PATRIA, 2015. Jak začít investovat do akcií. *Patria.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.akcie.cz/radce-investora/investice-zaklady/jak-zacit>

PATRIA, 2015a. Co je investice. *Patria.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.patria.cz/akademie/uvod-do-investovani-co-je-investice.html>

PATRIA, 2015b. Proč investovat. *Patria.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.patria.cz/akademie/uvod-do-investovani-proc-investovat.html>

PENÍZE, 2015. Co jsou spořicí účty. *Penize.cz* [online]. [cit. 2015-04-25]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/80304-co-jsou-sporici-ucty>

SKÁCEL, Richard, 2013. Škola investování. *Rb.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <https://investice.rb.cz/uvod/akademie-investovani/skola-investovani/>

STREJC, Pavel, 2013. Transformovaný, nebo účastnický fond? *Investujeme.cz*. [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/transformovany-nebo-ucastnický-fond/>

ZÁKONY ONLINE, Zákon o bankách (zákon č. 21/1992 Sb.). *Zakony-online.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://zakony-online.cz/?s37&q37=all>

ZÁMEČNÍK, Petr, 2009. Akcie? Ale na jak dlouho... *Investujeme.cz* [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/akcie-ale-na-jak-dlouho/>

\

7 Seznamy

Seznam grafů

Graf č. 1: ING Bank Index úspor domácností (v měsících)	35
Graf č. 2: Rozložení úspor domácností v bankách (v mld. Kč).....	36
Graf č. 3: Vývoj REPO sazby ČNB k 31. 12. daného roku (v %).....	37
Graf č. 4: Naspořená částka ve st. spořitelnách (v mld. Kč) a počet smluv (v mil. ks).....	38
Graf č. 5: Objem majetku domácností v životním pojištění v mld. Kč	39
Graf č. 6: Struktura pojistného trhu – předepsané životní pojištění (v %)	40
Graf č. 7: Vývoj majetku v původním penzijním připojištění, DPS a DS (v mld. Kč) a vývoj počtu účastníků (v mil.)	41
Graf č. 8: Hodnota majetku ve fondech kolektivního investování (v mld. Kč).....	43
Graf č. 9: Porovnání rozdělení aktiv ve fondech kolektivního investování podle typů fondů (v %)	44
Graf č. 10: Srovnání výkonnosti fondu peněžního trhu - ING International Czech Money Market (v %) s mírou inflace vyjádřené přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen (v %) a vývoj hodnoty cenného papíru otevřeného podílového fondu (v Kč) k 31. 12.	45
Graf č. 11: Srovnání výkonnosti dluhopisového fondu - ING International Český fond obligací (v %) s mírou inflace vyjádřené přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen (v %) a vývoj hodnoty cenného papíru otevřeného podílového fondu v Kč k 31. 12.	46
Graf č. 12: Srovnání výkonnosti akciového fondu – NN (L) Global Equity (v %) s mírou inflace vyjádřené přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen (v %) a vývoj hodnoty cenného papíru otevřeného podílového fondu (v EUR) k 31. 12.	47
Graf č. 13: Úspory domácností v cenných papírech mimo kolektivní investování nakupovaných přes obchodníky s cennými papíry (v mld. Kč)	48
Graf č. 14: Vývoj struktury úspor domácností v ČR v letech 2005 – 2014 (v mld. Kč).....	49
Graf č. 15: Vývoj struktury úspor domácností v ČR v letech 2005 – 2014 (v %).....	50
Graf č. 16: Vývoj struktury úspor domácností ve Finsku v letech 2003 – 2012 (v mil. Euro)	51
Graf č. 17: Vývoj struktury úspor domácností ve Finsku v letech 2003 – 2012 (v %)	52
Graf č. 18: Vývoj struktury úspor domácností v Maďarsku v letech 2003 – 2012 (v mil. Forintů)	53

Graf č. 19: Vývoj struktury úspor domácností v Maďarsku v letech 2003 – 2012 (v %) ...	54
Graf č. 20: Vývoj struktury úspor domácností v Norsku v letech 2003 – 2012 (v mil. norských korun)	55
Graf č. 21: Vývoj struktury úspor domácností v Norsku letech 2003 – 2012 (v %)	56
Graf č. 22: Vývoj struktury úspor domácností v Rakousku v letech 2003 – 2012 (v mil. Euro)	57
Graf č. 23: Vývoj struktury úspor domácností v Rakousku v letech 2003 – 2012 (v %)....	58
Graf č. 24: Vývoj struktury úspor domácností na Slovensku v letech 2005 – 2012 (v mil. Euro)	59
Graf č. 25: Vývoj struktury úspor domácností na Slovensku v letech 2005 – 2012 (v %) .	60
Graf č. 26: Komparace struktury úspor domácností ve vybraných zemích v roce 2012 (v %)	61

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Magický trojúhelník investování.....	17
--	----

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Státní příspěvky vyplácené u transformovaného fondu/doplňkového penzijního spoření (v Kč)	24
Tabulka č. 2: Míra hrubých úspor domácností ve vybraných zemích v letech 2004 – 2013 (v %).....	30
Tabulka č. 3: Hrubý disponibilní důchod domácností ve vybraných zemích v letech 2005 – 2013 (v mil. Euro).....	31
Tabulka č. 4: Interpretace intenzity hodnot korelačního koeficientu	31
Tabulka č. 5: Korelační koeficient – vztah mezi mírou hrubých úspor domácností a hrubým disponibilním důchodem domácností ve vybraných zemích 2005 – 2013	32
Tabulka č. 6: Míra nezaměstnanosti ve vybraných zemích v letech 2004 – 2013 (v %)	32
Tabulka č. 7: Korelační koeficient – vztah mezi mírou hrubých úspor domácností a mírou nezaměstnanosti ve vybraných zemích 2004 – 2013.....	32
Tabulka č. 8: Míra inflace ve vybraných zemích v letech 2004 – 2013 (v %).....	33
Tabulka č. 9: Korelační koeficient – vztah mezi mírou hrubých úspor domácností a inflací ve vybraných zemích 2004 – 2013	34
Tabulka č. 10: Vývoj majetku v původním penzijním připojištění, DPS a DS (v mld. Kč) a vývoj počtu účastníků (v mil.)	42